

Notes du mont Royal

WWW.NOTESDUMONTROYAL.COM

Cette œuvre est hébergée sur «*Notes du mont Royal*» dans le cadre d'un exposé gratuit sur la littérature.

SOURCE DES IMAGES
Google Livres

ΟΙ ΤΗΣ ΗΡΩΙΚΗΣ
ΠΟΙΗΣΕΩΣ ΠΑΛΑΙΟΙ
ΠΟΙΗΤΑΙ ΠΑΝΤΕΣ.

POETAE GRAECI VETÈ-
RES CARMINIS HEROICI
SCRIPTORES, QUI
EXTANT, OMNES.

Homerus.
Hesiodus.
Orpheus.
Callimachus.
Aratus.
Nicander.
Theocritus.

Moschus.
Bion.
Dionysius.
Coluthus.
Tryphiodorus.
Musæus.
Theognis.

Phocylides.
Pythagoræ aurea carmina
cum fragmentis aliorum.
Apollonius Rhodius.
Oppianus.
Cointus Smyrnæus.
Nonni Dionysiaca.

APPPOSITA EST E REGIONE
Latina interpretatio.

Notæ item & variz lectiões margini adscriptæ.

Cura & recensione IAC. LECTII V. CL.

Accessus & Index rerum & verborum locupletissimus

AVRELII ALLOBROGVM

Sumptibus Caldorianæ Societatis.

ANNO clc lcc vi.

THE NEW YORK PUBLIC LIBRARY

ASTOR LENOX TILDEN FOUNDATION

1. 4. 12

ILLVSTRISSIMO ET
POTENTISSIMO PRINCIPI AC
D. DOMINO MAVRITIO LANDGRAVIO
HASSIÆ, COMITI IN KATZENELNBOKEN,
Dierz, Zigenhaim, Nidda, &c. Domino suo Clementissimo.

ROCVL, ô Princeps, procul aduolant, & ex omnibus Graciæ oris, ad C^{nem} T. hospites boni, bene collecti, fama iidem & eruditione præstantes: breuiter, quales togatorum doctissimus M. Varro optauit sibi conuiuas, nisi quòd isti numero plures, bisque & amplius supra Musarum Neque tamen funum circo strepitumve maiorem in splendidissima semper arce tua excitari necessum est, & qui oculos aurisque Vigilum terrere possit. Quippe hi cogniti Cⁿⁱ T. pridem omnes, vsu, colloquiis, & consuetudine sua uisissima comperti. Illum denique modium salis, quem antiquitas artioribus amicitiiis contrahendis desiderauit, tuo in comitatu consumsere. Scio, notorem à nemine ex his postulabis. Lecta item Cⁿⁱ T. relecta multoties opera eorum: dialecti, idiomata, moduli, vestes, ornamenta, ingenia *etiam* sagaciter explorata singulorum Venerantur ipsi sanctè Principem tantum: præsidium suum, decus, delitium, *etiam* appellantes. Hos Homerus ille *οὐρανός*, ille *βασιλεύς*, ille virtutis omnis parens Iustiniano Imperatori dictus olim, ille Cⁿⁱ T. quàm Alexandro verè Magno tam assiduus, in sacrarium ædium tuarum tanquam mystagogus inducit: & amiserit oculos licet, tamen, *Nota magis nulli domus est sua*, quàm Landgrauianum ei palatium est. Imaginem omnem mitto, Princeps Illustrissime: Dico apertè & sine pompa. Poëtas hosce principes velut in vnum corpus coniungere visum mihi, dum ex more veterū Iureconsultorū, ac nonnullorum etiā nostri æui, siquid à publicis muneribus otij suppetit, in Musarum hosce hortos salua legū maiestate diuerto: eò libentiùs quòd earum conditores ex poëtarū imprimisque Homeri illius autoritate respōsa sua depromere aut cōfirmare

sæpe dignati. Erricus Stephanus, clarissimæ memoriæ vir, & de his li-
 teris optimè meritis, istiusmodi syntagmatis concinnandi ante annos
 quadraginta ex parte præiit suo exemplo. Tamen poëtæ quatuor à me
 adiuncti: adiunctæ item omnibus notæ, aliæque, quæ ex ipsa editionum
 comparatione καὶ αὐτῶν deprehendere prouum cuique. His τὰ ἀγὰ non
 inferere ἀγόμεν existimaui, veluti Nonni, Nazianzeni, & aliorum è ve-
 teribus, qui carminis eadem normâ res diuinas prosecuti. Erit forte an
 ut hæc talia aliquando labor curet, siue noster, siue alienus Minutos e-
 tiam plerosque scriptores Epigrammatum præterimus, quia minuti,
 nec choro isto poëtarum augustiore satis digni: tum quia extant sin-
 gulari libro comprehensi Ἀνθολογίας. Eccui hæc autem conuenientius
 quàm Cⁿⁱ T. ausim inscribere, Princeps Magne? qui cum eximiis publi-
 ca confessione virtutibus, & meliorem omnem literaturam, & quod
 prius dixi, propriam Græcorum vatum cognitionem coniunxisti: sic-
 que absurdam & deformem, necnon rebus humanis exitiosam eorum
 opinionem exempli tui prærogatiua profligasti, qui dehonestari tali-
 bus studiis sublimitatem putant Dynastarum, quin & ipsorum Nobi-
 lium ferè natales. Bene porro quod vestigia isthæc sequi ambit etiam
 T. C^{nis} aula omnis, & pars melior gentium tuarum. Cuius rei
 cunctorum fama celebratissimæ, insigne quoque τιμή, tum in aliis
 Hassa è gente, tum præcipuè in nobilissimo & sapientissimo viro D.
 Georgio Schvvertzio ciuitas nostra cernit coram Vsq; eadeò eum pie-
 tatis virtutumque omnium studiis maritare suo à Principe didicerunt
 hæc Literarum & Doctrinæ. Iam verò de Cⁿⁱ T. in Remp. nostrâ pio af-
 fectu & beneficiis, quæ mediocrem insuper huic consilio meo fiduciam
 & apiscendæ gratiæ tuæ spem fecere, tum per eloquii tenuitatem di-
 cere abstinco, tum quia vbi demerendi copiam omnē ipsa meritorum
 magnitudo præcìdit, magis veneratione tecta opus: quæ etiam apud
 præpotentes acceptior esse amat, præsertim cum & ipse cordis situs, ut
 ille ait, in operto sit. Supereft tantum, vti, quod iam vnice opto, Prin-
 cept Illustrissime, faueat largiter supplicationibus nostris clemētia illa
 Cælestis, quæque vota pro incolumitate & gloria tua sanctè & religiosè
 nuncupare non desinimus nos aliique per Europam, ea magis ac ma-
 gis rata faxit. Vale Princeps optime, & cognomine summis olim Regi-
 bus optatissimo, nobis quidem *Evergetes* verè dicende. Ex Musæo. V.
 Kal. April. CIO 156 VI.

Illustriss. Cⁿⁱ T.

Addictissimus

IA COBVS LEGTIVS:

EX ORATIONE S. BASILII

QUOMODO IUVENES E GRÆCO-

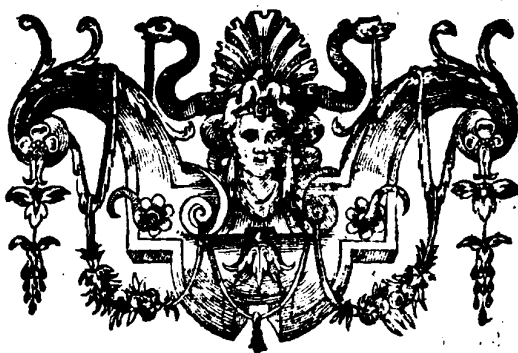
rum scriptis-vtilitatem percipiant:

MΗ ΘΑΥΜΑΖΕΤΕ ὅτι καὶ καθ' ἑκά-
στην ἡμέραν εἰς διδασκαλίας
φοιτᾶτε; καὶ τοῖς ἐλλογμοῖς τῶν
παλαιῶν ἀνδρῶν δι' ὧν κατέ-
λθοι πάσι λόγων συγγραμμάτων
ὑμῶν, αὐτοὶ τὴν παρ' ἡμῶν λυ-
σιτελέεσθαι ἐξ ὁρμηκῆς φημί.
Τὴν μὲν ἐν αὐτοῖς καὶ συμβεβηκυῖαν ἡμῶν, τὴν δὲ ἐν εἰς
ἀπαξ τοῖς ἀνδράσι τούτοις, ὡς περὶ πολλοῖς, τὰ πηδάλια
τῆς θείας οὐρανίας ἀφ' ἧς ἀδύναται, ἢ περὶ αὐτῶν, ταύτην
συνεπιπλεῖν· ἀλλ' ὅσον ἐστὶν χρησίμους αὐτῶν διδασκάλους,
εἰδέναι τὴν καὶ καὶ παρεῖν. Πῶς ἂν ἐστὶν ταῦτα ὅπως
διδασκόμενοι, τὸ δὲ καὶ διδάσκω, ἐνδὲν ἐλόν. ἡμεῖς, ὡς
πᾶσι δὲ, ἡδὲν ἐστὶν χρηστέα πάντα πασι τὸ ἀνθρώπινον βίον
ἔχον ὑπολαμβάνομεν· ἔτ' ἀγαθὸν τινομένους ὅλους,
οὐδ' ὀνομάζομεν, ὅτι τὴν σωτέλειαν ἡμῶν ἀρετῶν τούτου
παρέχει. ἔκωκεν περὶ τῶν ἀνθρώπων, ἐκ τῶν σῶ-
ματος, καὶ καλῶς, οὐ μέγαθος, οὐ τὰς ἀρετῶν πάντων ἀν-
θρώπων τιμῆς, καὶ βασιλείαν αὐτῶν, ἔχον ὅτι αἱ εἰποῖς
τῶν ἀνθρώπων, μέγα, ἀλλ' οὐδὲ δόξης ἀξίον κέρ-
μα, ἢ τοῖς ἐχόντας ὑποβλέπομεν· ἀλλ' ὅτι μακρό-
τερον περὶ τῶν ταῖς ἐλπίσι, καὶ περὶ ἐτέροις βίου πα-
ρασκεύῃ ἀπαντα πορεύομεν. ἂν μὲν οὐκ αὐτὴν σω-
τὴν περὶ τῶν ἡμῶν, ἀγαπᾶται καὶ διώκεται πάντῃ
δίνει χρίσιν φαιδρύνει τὸ οὐκ ἐξικνήμενα περὶ ἐκεί-
νων, ὡς οὐδὲν ἀξία παροῦν. Et nunc, εἰς δὲ τῶν
ἀνδρῶν μὲν ἰσχυροὶ λόγοι, δι' ὑπορρήτων ἡμῶς ἐκπα-
ιδύοντες. ὡς γὰρ μὲν ὑπὸ τῆς ἡλικίας ἐπακούουσιν τῇ
βίᾳ τοῖς δὲ ἀγαθοῖς αὐτῶν οὐκ εἰδόντες, ἐν ἐτέροις ἢ πάν-
τῃ διεκρίσιν, ὡς περὶ ἐν σκίαις ποῖ καὶ κατόπισθι, τὰ δὲ
ψυχῆς ὁμματα τῶν περὶ μακροχρόνια, τοῖς ἐν τοῖς
τακτικοῖς τῆς μελέτης ποικιλοῖς ὑμνοῦνται· οἳ γὰρ
ἐν χρονομῆτι καὶ ὁρμηκῇ τὴν ἐμπειρίαν κτησάμενοι
ὅτι τῶν ἀνθρώπων, ἔκ τῆς παιδείας ὑπολαύουσιν κέρδους.
καὶ ἡμῶν δὲ οὐκ ἀγνοῖα περὶ τῶν πάντων ἀνθρώπων μέ-
γιστον νομίζειν χρεῶν ὑπὸ οὐ πάντα ποιεῖν ὑμῶν καὶ πο-
ιῶν εἰς δύναμιν. ὅτι τῶν τούτου διδασκάλων καὶ
παντῶν καὶ λογοποιῶν καὶ ῥητορῶν, καὶ πᾶσιν ἀνθρώποις
ὁμιλητῶν, ὅθεν αὐτὴ μέλλει περὶ τῶν ψυχῶν ἐπιμέ-
λειαν ἀφ' ἑαυτῆς ἵσταται. ὡς περὶ οὐκ οἱ δὲ οὐποποιοὶ
διδασκαλῶσαντες περὶ τῶν διδασκαλῶν ποῖν δὲ τὴν ποῖ
αὐτῶν τὸ διδασκόμενον τὸ βαρύνον, οὐ τὰ τοῦ αἵματος ἐπὶ τοῦ
αἵματος αἵματος, αὐτὴ τὴν ἐπὶ τῶν αἵματος δὲ καὶ ἡμεῖς
ἐξ ὅτων, εἰ μέλλοι ἀνέκλυτος ἡμῶν ἢ τὴν καλὴν διδ-
μαρὴν διδᾶν, τοῖς ἐξ ὧν δὲ τούτοις περὶ τῶν αἵματος, τι-
μικαῦτα τῶν ἱερῶν καὶ ὑπορρήτων ἐπακουσόμενα πα-
διδάσκων καὶ ὅθεν ἐν ὑδατὶ τὸ ἥλιον ὅραν ἐδιδόντες,
ὡς αὐτῶν περὶ τῶν αἵματος τῶν φωνῶν τῶν ὁφείεις εἰ μὲν

NE miremini verò, si vobis qui
ad magistros quotidie itatis,
& cum doctissimis quibusque
antiquorum viris, in iis quas
reliquerunt libris, conversati
mini, ego quoque in aliquid
ex me ipso conducibilis in-
uenisse aio. Hoc equidem ipsum
& consulturus ventus; Non oportere scilicet omni-
no ac semel viris istis, seu nauigij, gubernaculis
mentis [animique] vester traditis, quacumque du-
cant, ea consequi: sed iis [dumtaxat] quæ vtilia in
eis sunt, desumptis, nosse quænam in eis etiam ne-
gligenda sint. Quamnam igitur hæc sint, & quomo-
do diiudicanda, id quoque docebo, exinde capto
initio. Nos, o pueri, nihil omnino hanc vitam hu-
manam esse exultimamus: nec bonum quid in vni-
uersum iudicamus aut nominamus, cuius consum-
matio nobis ad hanc [dumtaxat vitam] pertingit.
Quapropter non maiorum illustrem splendorem,
non vires corporis, non formæ pulchritudinem, non
staturæ magnitudinem, non eos qui ab omni ho-
minum genere habentur honores, non regnum ipsum,
non denique quidquid aliquis rerum humanarum
protulerit, magnum, ac ne optatu quidem dignum
iudicamus, aut qui iis potiti sunt, suspicimus: sed
lógus spe nostra progredimur, & ad alius vitæ com-
parationem omnes actiones nostras referimus. Quæ-
cumque igitur ad eam nobis cõfiterant, diligenda
totisque viribus confectanda esse dicimus: quæ ve-
rò ad eam non ferunt, tamquam nullius pretij despi-
canda. Et nunc; Ad hanc ergo ducunt sacræ literæ, se-
creta nos præceptis erudientes. Verumtamen quam-
vis per aciem profundam earum mentē auditu asse-
qui non licet, in aliis non toto ab illis cœlo distanti-
bus, velut in vmbis quibusdam & speculis, animi o-
culos interea quodā quasi præludio exercitamus; eos
qui in theatricis studiū ponunt, imitantes; qui quum
modulata manuum gesticulatione ac saltatione peri-
tiam sibi pepererūt in istis certaminibus, lucro ex eo
ludicio proveniente fruantur. Et nobis igitur certa-
men certaminum omnium maximum propositū esse
putandum est: pro quo facienda nobis omnia, & pro
viribus elaborandum est. Ad quod ut nos comparē-
mus, & poete, & historici, & oratores, & omnes om-
nino homines, frequentandi sunt, vnde cumque ali-
quid vtilitatis ad animum accurandum proveni-
tus est. Quemadmodum igitur insectores prius qua-
si curationibus quibusdam præparant quodcumque
sit quod tincturam admissurum est, atque ita deinde
florem inducunt, siue purpureus sit, siue alius: eo-
dem sanè modo & nos, si modo inelubilem apud
nos pulchri exultationem permanere velimus,
profanis istis prius innuati, tunc ad sacrarum se-
crerarumque institutionum auditionem accedimus:
& velut in aqua solem intueri consuefacti, ita de-
mum ipsi [eius] luci oculos admovebimus. Si ergo

litteris istis [sacris scilicet ac profanis] aliqua est inter se affinitas, operæ precium in earum cognitione fecerimus: sin minus, saltem ex mutua earum inter se contentione diuersitatem perspexisse, non parum ad melioris confirmationem [proderit.] *Et paulo post;* Dicitur ergo & Moyſes ille præcellens, cuius maximum ob sapientiam apud omnes homines nomen est, posteaquam in Aegyptiorum disciplinis animum exercitarat, ita deinde ad contemplationem *EIVS QVI EST* accessisse. Assimilique huic modo ferunt etiam inferioribus temporibus sapientem illum Danielem Babylone, cum Chaldæorum sapientiam didicisset, tunc demum diuinas attigisse disciplinas. Porro non inutilem animis rem esse profanas istas disciplinas, satis dictum est: consequens ergo fuerit vt quo modo participandum illis sit, deinceps disseramus. Primum igitur, poetarum scriptis, (vt ab iis exordiar) quoniā in omne genus varij sunt, non omnibus æquè adtendenda mens est: sed, si quidem bonorum virorum facta vel dicta vobis percescant, amplexandum id atque æmulandum, & maxime opere adnitendum vt tales sitis: si verò ad improbos homines imitatione sua deueniant, ea parte fugiendi sunt, obstruendæque aures, non minus quàm *Vlyſsem* illi *Sirenū* cantus declinasse perhibent. Nam familiaris cum futilibus sermonibus consuetudo, ad res [eiusmodi] via quædā est. Quapropter omni cautione eustodiendus nobis animus, ne per suasuæ verborum illecebras imprudentes peiorum aliquid assumamus: vt ij qui noxia pharmaca melle occultata admittunt. Non laudabimus ergo poetas si conuiciantes illudentesve imitentur, non si amantes aut temulentos effingant, non denique si mensa referta cantionibusque dissolutis beatitudinem definiant. Omnium verò minimè aures eis præbeamus si de diis verba faciant, maximè si de iis ita narrent quasi multi sint, ac ne ij quidem inter se concordēs. Frater enim à fratre apud eos dissidet, & parens à liberis: atque his rursus aduersus parentes infestissimum, ac ne denunciatum quidem bellum est. Deorum verò adulteria, & amores, coitusque in propatulo, atque in primis ipsius summi omnium capitis Iouis, vt ipsi quidem aiunt, quos vel in sermone de pecudibus narrare aliquis erubescat, scenicis relinquamus.

ὅτι ἐστὶ τῆς οἰκειότητος πρὸς ἀλλήλους τοῖς λόγοις, πρὸς
 γὰρ αὐτῶν ἡ γνῶσις ἡμίτο· εἰ δὲ μή, ἀλλὰ τὸ
 γὰρ ὡς ἀλλήλα δύνανται καὶ μαθεῖν τὸ δέχσθαι, οὐ
 μικρὸν εἰς βεβαίωσιν τῆ βελτίουτος. *Et paulo post,*
 λέγειται τῶν καὶ Μωϋσῆος ἐκείνου, οὐ μόνον
 ἐστὶν ἐκείνου ὡς πᾶσι ἀνθρώποις ὀνομαστέος, τοῖς Αἰ-
 γυπτίων μαθήμασιν ἐκτελεσάμενος τὴν διδασκαλίαν,
 οὐκ ὡς ἐλθὼν τῇ διδασκαλίᾳ τῶν ἄλλων. ὡς δὲ πηλοῦς
 ἦ τοῦτο καὶ τοῖς κατὰ χρόνους τὸν σοφὸν Δανιὴλ ὅτι
 Βαβυλωνίους φασὶν τὴν σοφίαν Χαλδαίων κατὰ μαθεῖν
 ταῦτα, τὴν δὲ θεῶν ἀφαιδμεν παρὰ δὲ μάταιον· ἀλλ' ὅτι
 μὴ οὐκ ἀχρηστοὺς ψυχὰς μαθήματα τὰ ἐξωθεν δι-
 ταῦτα, ἰκανῶς εἰρηται. ὅπως γὰρ μὴ αὐτῶν μαθητῶν
 ἡμῶν, ἐξῆς αὐτῶν εἴη λέγειν. πρῶτον μὲν ἐν τοῖς ὡς τῶν
 ποιητῶν, ἢ ἐν τοῖς ἀρχαῖς, εἴπερ παντοδαποὶ πᾶσι
 εἰσι, μὴ πᾶσι ἐφεξῆς πρὸς ἑαυτοὺς τὴν ἀλλ' ὅταν ἐν
 ἀρχαῖς ἀνδρῶν πρᾶξεις ἢ λόγους ἡμῶν διέξωσι, ἀ-
 ρα πάντες ἐκ τοῦ καὶ, ὅτι μάλιστα περὶ αὐτῶν τοιούτοις
 εἴη ὅταν ἢ ἐπὶ μοχθηροῖς ἀνδράσι ἐλθῶσι τῇ μιμήσει.
 ταῦτα δὲ φάσιν, ὅτι φρασσομένοις ταῖς ὡς, οὐκ ἦσαν
 ἢ τὸ Ὀδυσσεὺς φασὶν ἐκείνοις τὰ τῶν Σειρραίων μέλη, ἢ τὸ
 πρὸς τοῖς φαῦλαις τῶν λόγων συνήθεια, ὅδός τις ἐστὶν
 ἐπὶ ταῖς ἀρχαῖς, διὸ δὲ πᾶσι φυλακῇ τὴν ψυχὴν τηρε-
 τίον μὴ δεῖ τῆς τῶν λόγων ἡδονῆς ὡς δὲ ἐξ ἀμφοῖν π-
 λάθωμεν τῶν χειρῶν, ὡς περὶ τὰ δηλητήρια μὴ τῶν
 μέλιτος πρὸς ἐμῶν. ἐπὶ τῶν ἐπαμεινόμενα τὴν πο-
 ταῖ ἐκ τοῖς ἀμφοῖν, ἐκ τῶν ποταμῶν, ἐκ τῶν ποταμῶν ἢ με-
 θυσίας μὴ μεθυσίας, ἐκ τῶν ἐπαμεινόμενῶν καὶ ὡ-
 δαῖς ἀμεινόμενῶν τὸ δὲ αἰμονίαν οὐκ ἔχον. πάντες ἢ ἡ-
 κιστα πρὸς τῶν διδασκαλῶν πρὸς ἐξομῶν, καὶ με-
 λιῶν ὅταν ὡς πρὸς πολλῶν ταῦτα αὐτῶν διέξωσι, καὶ τῶν
 ἐκ τῶν ὁμοιοτήτων. ἀδελφὸς γὰρ δὲ παρ' ἐκείνοις δι-
 δασκαλῶν πρὸς ἀδελφόν, καὶ γονεὺς πρὸς παῖδας· καὶ
 τούτοις αὖτις πρὸς τοῖς παλαιοῖς πόλεμος ἐστὶν ἀνέμυ-
 κτος. μοιχίας ἢ θυῶν καὶ ἑρωίας καὶ μύτικας ἀναφανδόν,
 καὶ ταῦτα γὰρ μάλιστα τὴν κορυφαίαν πάντων καὶ ὑπὸ τοῦ
 Διὸς, ὡς αὐτοὶ λέγουσιν, αὐτῶν πρὸς βοσκομένων τῶν
 λόγων ἐκτελεσέν, τοῖς ἐπὶ σκηνῶν καὶ ἐκτελεσάμεν.

SCIPIONIS CARTEROMACHI PISTORIENSIS ORATIO DE laudibus literarum Græcarum.

UNA varia multipliciâque sunt, viri studiosissimi, quæ apud diuersos homines bona honestâque existimantur, pro cuiusque commodo aut naturæ conuenientia: illud profectò optimum videri debet quod consensu omnium, aut certè probatissimorum, vtilissimum humano generi natura edidit. Quod enim beneficia summa omnibus contulit, confertque quotidie, id non esse optimum, dici non potest, meritor enim honestatem beneficentia. Disciplinis autem à diis immortalibus nihil vtilius datum esse homini, tam nemini dubium esse video quàm nihil animo ipso diuinius: cuius illæ sunt possessiones ac facultates. Neque verò obscura sunt aut ignota earum beneficia hominibus: quum & audiant ea quotidie, & videant, atque omnibus penè modis experiantur. Quod si disciplinæ vtilissimæ, quantæ id dignitatis esse censendum est cuius hæ potissimum beneficio manarint in lucem? certè maximæ, & cui nihil anteponi vel possit, vel debeat. Id autem esse Græcam præcipuè linguam, quum egregios in quavis disciplina viros, non credidisse modò sed & tradidisse, vel legerim vel audierim, ipse quoque facili me in eandem sententiam adduci patior. Cuius rei vos certè iudices in præsentia facio, qui quum eiusmodi ornamentis insigniti omnes atque honestati prodeatis, Græca quoque vel in vobis ipsis admiramini, vel in aliis studio prosequimini. Existimo autem quicquid laudis vniuersis simul conueniat disciplinis, id omne Græcæ linguæ meritis non iniuria describi oportere. quod quàm verum sit, mox audietis. Iam enim huc Græcæ linguæ laudes exploraturi accessimus, quantùmque ex ea manarit utilitatis humano generi: quanquam ea Latinis præsertim hominibus contulerit semper, conferreque possit in dies magis uti volentibus.

Igitur Græca lingua (si Græcorum scriptorum sua prodentium fidem sequimur) vetustissima nobilissimâque est. Quippe quæ non aliunde traxerit initium, sed apud suos homines veluti naturali quodam ortu prodierit in lucem, atque maioribus assidue incrementis inoleuerit. Nam quum Athenienses, quorum purior atque elegantior sermo est, *ἰωνοὶ* (hoc est indigenas, ipsosque suæ terræ perpetuos incolas, propriosque cultores) dici conueniat inter scriptores, quis non videt linguam quoque ipsam nō minus *ἰωνοὶ* dici debere? Sermo enim à natura homini datus, certam hominis ætatem necessariò consequitur: nisi quid impediât, non enim possunt non loqui ho-

mines, expeditis præsertim loquutionis vocalibus instrumentis. at quàm alio quæso lingua vfos credamus eos qui non aliunde migrarint, nisi ea quæ ipsos sempercomitata sit? Quapropter hoc plus cæteris nobilitatis Græca lingua sortita esse videtur, quod aliæ hominum inuenta proculdubio sunt: hæc, naturalis quodammodo existimari potest: quandoquidem in eam primi illi homines nulla arte nullâque induitria, sed naturali quodam instinctu ducti fuerint. Cur enim ea potius verba in mentem venerint illis hominibus nullius adhuc rei gnaris, quàm alia? Quippe natura ipsa omnium rerum prouida, ea voluit lingua institueret illos homines quæ ad sui postea indagacionem atque expressionem plus aliquid cæteris collatura esset humano generi. Quod non fefellit, tanto enim Græca lingua cæteras omnes antecellere videtur in tradenda rerum cognitione, quanto homo aliquis omnium rerum peritissimus, atque ingenio perspicacissimo ac propè diuino, hominem alium mediocris literaturæ, tenuissimæque à natura ingenij antecedit. Non modò enim disciplinas omnes quotquot vnquam fuerunt, & melius & copiosius Græca ipsa & perlustrauit & tradidit, sed & si alio sermone hæc exprimere aut efferre nitare, plurimum necessariæ lucis ac propè veritatis ipsius abstuleris. Idcoque veluti mancum meritor credi potest quicquid aliis literis scriptum legatur: si cum eo conferatur quod à Græcis proditum sit. Nec id hominum tantum causa euenire dixeris, qui non eam vel curam, vel diligentiam adhibuerint in perquirendis rebus aut tradendis, quam Græci homines. Nam id quoque verè dicitur: (quid enim intentatum illis? ut Plinius inquit) sed ipse quoque cæterorum sermo non eam patitur expressionem quam Græcus. atque aded ut plus naturam efficere quàm verbis monstrari possit, in aliis quidem loquutionibus non procul absit à vero: in Græca autem tantum abest ut verè dicatur, ut melius etiam aliquanto atque significantius nonnulla ante oculos ponat, quàm natura ipsa moliatur. Id autem Latini interim sermonis argumento intelligere licet: qui quum elegantissimus & sit & habeatur, à Græco tamen longè superatur. Diuus quippe Hieronymus, Proprietatem (inquit) Græcam Latinus sermo non exprimit. Quintilianus, Videtur mihi sermo ipse Romanus non recipere illam solis concessam Atticis venerem. Gellius, Adieci (inquit) sæpe animum ad vocabula rerum non paucissima, quæ neque singulis verbis ut à Græcis, neque si maximè pluribus eas res verbis dicamus, tam dilucidè tamque aptè demonstrari Latina oratione possunt quàm Græci ea dicunt prius vocibus. Et paulò post, Sed huius, inquam, tui erroris culpam esse

intelligo in mea scilicet infacundia, qui ne pluribus quidem verbis potuerim non obscurissime dicere quod à Græcis rectissime vno verbo & planissime dicitur. Cicero, quum Aristippi illud amico scriberet, Habeo, non habeo à Laide: Græcè, inquit, id melius. Lucretius multa se Græcè dicere affirmat propter egestatem linguæ, & rerum nouitatem. Quod si Latinitas Græcitatem, ut sic dixerim, usquequaque referre non potest, cui coniunctissima est, ac propè gerinana: quid alias linguas existimemus, quibuscum nullum est illi commercium, nulla affinitas: sed (quod dici solet) diametro inter se distant? At habent & illæ suum fortasse nitorem, suam elegantiam. Equidem non negauerim inesse aliquid singulis propriæ venustatis. Neque enim verisimile est ingenij cuiusvis homines nullam omnino curam proprii suscepisse sermonis.

Quin potius, quemadmodum colendorum agrorum apud omnes pro loci ac cæli qualitate usus est, sed aliis asperius solum, ac natura ipsa horridius multum vericulus respuit ac negligit: aliis contra mitius ac placidius omnem admittit curam, omnemque industriam: sic quævis loquutio splendoris quidem aliquid in se retinet: sed cæteris multa negata sunt, Græca omnia vna complexa est, atque eousque ut quæ apud omnes alias peculiaria nativæque sunt, ipsa quoque reddat non minus eleganter quàm apud illas ipsas habeantur: nulla autem vim eius peritissimam possit exprimere. Quo fit ut hodie quoties aliquid efferre cogitant, quo nil venustius, nil elegantius intelligi velint, Atticos, lepores, Atticos sales, Atticam venerem, Atticam eloquentiam, aut Atticum demum aliquid id esse dicant. Quamobrem quod de Platone inquit Cicero, *ἴσμεν, σὺ δὲ* qui velit, non aliter loquuturum quàm scripserit Platonem idem aut simile quiddam de Græca lingua pronuntiemus, non absurdè dicturos nos arbitror, naturam, si loqui velit, non aliter quàm Græcè loquuturam. Quod & re ipsa comprobauit, sua siquidem mysteria omnibus sanè hominibus in medio proposuit perquirenda, ut cuius in eius arcanis liceret ingenium exercere: at perfectam de iis ipsis atque absolutam tradere cognitionem, Græcis procul dubio solis concessisse & quasi diuinitus reuerasse videtur. Itaque soleo mecum ipse quosdam ex Græcis ridere nonnunquam, qui ad eò sibi inuidere videantur ut quicquid in disciplinis Græci profecerint, id aliorum inuentis totum tribuere contentur. Quid enim (quæso) sunt aliorum inuenta nisi minuta quædam & pusilla, quæ casu magis quàm ratione habita iure existimes? ut liceat in his poetica illa uti sententia, *τύχῃ τῶν ἐμπνέων*, id est, fortuna artem peperit. At verò quæ à Græcis & comperta sunt & tradita, non tam homines explorasse aut retulisse credas, quàm naturam ipsam de se singula prodidisse: atque ad eò ut in cæterorum scriptis illorum ipsorum hominum sermo sit, in Græcis natura ipsa, quod dixi, loqui videatur.

Quod si aut tempus aut locus pateretur singulas nos vel scientias prosequi, vel artes, ut quæ à Græcis & inuenta in his & tradita sunt, cum cæterorum omnium quos scimus, traditionibus conferremus: profectò nemo vestrum (ut arbitror) relinqueretur, qui non tantum Græca à cæteris distare magnitudine fateretur quantum elephantem à culice. Quid enim (ut alia omittam) philosophia ipsa, omnium scientiarum parens ac domina, adiunenti vnquam habuit ab alio genere quàm à Græcis? tantum enim abest ut quicquam cæteri contulerint philosophiæ, ut si qui etiam è barbaris eius aliquando studio incensi fuerint, ad Græcos migrariat: atque iidem siquid ex philosophia posteris relinquere voluerint, id non sua magis quàm

Græca lingua efferre dignum iudicarint: non tam remunerandi gratia (ut existimo) eam linguam cui acceptum referrent quicquid scirent, quàm quod aut insolens aut impossibile videretur, vel disci vel tradi rectè philosophiam alio quàm Græco sermone. Hinc Toxaris atque Anacharsis è Scythia Athenas philosophandi studio se contulerunt: Chion è Ponto. Cuius, & superioris Anacharsidis, extant Græcæ quoque epistolæ perquam elegantes, nec minus præceptis repletæ. Phauorinus verò è Gallia, non modò plurima Græcè in philosophia conscripsit, sed & Romæ quoque, ubi vixit, multa sæpe Græcè disputant: quemadmodum Gellius ex nostris, ex Græcis Philostratus, autores sunt. Philon Iudæus non Hebraicè magis quàm Græcè philosophiam illustrare conatus est. Musonius autem omnium Stoicorum Neronis tempore celebrissimus, quum è Vulsinio esset, Romæ proxima vrbe, Græcis potius scriptis quàm Latinis monumentis philosophiam augere voluit. Prætereo quot Syri, quot Egyptij, quot Thracæ philosophiæ mysteria Græcè scripserint: Orpheum, Musæum, qui tametsi inter poetas connumerantur, attamen possunt & philosophiæ adscribi, quum vetus illa theologia non nisi carminibus texeretur. Sed quid opus est alios connumerare? quum Aristotelem, ipsum philosophiæ magistrum, Thracia nobis tulerit, Græcia excoluerit. Cuius celebriores quoque expositores non Græci, Græcè eum interpretati sunt: Porphyrius è Phœnicia, Iamblicus è Syria, Ammonius & Philoponus ex Egypto, Simplicius è Phrygia. Quin & in aliis quoque artibus multi multa Græcè scripserunt, non Græci: de grammatica, exactissime Apollonius & Herodianus Egyptij: de musica atque astrologia, Ptolemaeus itidem: arithmetica Nicomachus & Iamblicus, Syri: & geometriæ non nihil. Dialecticæ quoque ante Aristotelem ab Archyta Tarentino scriptum aliquid legimus. Neque id nunc dico, non posse homines aliter philosophari quàm Græcè: sed quicquid cæteri philosophati fuerint, aut inchoatum quiddam aut non absolutum consistere, sed quod extremam & quasi Apelleam manum desideret. At dicet aliquis, Pythagoram, Platonem, atque alios philosophandi studio in Egyptum se contulisse. Ego verò non negauerim aliquid inde in Græciam retulisse hos viros, ex iis præsertim quæ ad diuinitatem pertinent, quæ ab Hebræis multo antè in Egyptum pulsissimè manasse verisimile est. Nam & legisse Platonem Hebraica scripta, & lecta imitatum fuisse, autor est Eusebius, atque ea in Græcam linguam tralata: quando & Trismegistum, qui omnem pene veritatem (ut ait Lactantius) nescio quo modo inuestigauit, Græcè scripsisse videmus. Hebraicam tamen veritatem interim excipio, nam de humanis rebus atque artibus agimus, non de diuinis inuentis: quanquam hæc quoque postea à Græcis potissimum explicata sunt, quum ratio propagandæ veritatis iam non refragabatur. Quid quòd & Indos philosophos Græcæ linguæ ignaros non fuisse scribit Philostratus, & cum Tyannensi Apollonio Græcè nonnunquam fuisse loquutos?

Atque hæc de Græca lingua, quantum vel nobilitate, vel usu cæteras antecellat, dicta sufficiant: nunc quantum Latino sermoni adiumenti præstet, dicemus. Nam aliæ profectò loquutiones sciri sine Græca lingua parum rectè possunt: ut verò optime loquantur, nihil impedit. At Latinus sermo ne loqui quidem potest exacte sine Græcæ linguæ cognitione: tantum vel cognationis vel conanctionis cum illa sortita est hæc nostra, ut esse fortasse possit sine illa, bene autem esse

non possit. Quemadmodum homo sine virtute ut sit, nihil prohibet: ut verò bene sit, fieri non potest, si virtus non adsit. Quare quid aliud esse dicimus Græcam linguam, si ad Latinam referatur, quàm eius virtutem, ex qua illi felicitas comparetur? Quod si Ovidianum illud sub eius persona prætulerimus, non ab re fortasse dixerimus,

Ergo ego sum virtus, ego sum tibi nobile regnum.

Minimè autem indignari debet sermo Latinus quòd à Græco manarit, sed gloriari potius. nam quod ab optimo autore initium sui traxerit, fieri non potest quin sit & ipsum optimum, atque illi proximum. Non potest ergo non esse cuius rei accommodatissimus Latinus sermo, qui è Græco processerit: ac mihi sanè videtur, quum utrunque confidero, nihil aliud esse Latinus sermo quàm Græci exemplum atque imago: ut quicquid in illo sit, in hoc quoque eniteat. Principio enim si elementa, ac literas, earum inter se contextum intueare, eandem in utrisque inueneris rationem: si verba ac voces, eodem modo significare, eodemque modonecti ac construi, ac penè vim habere eandem. Ideoque si qui etiamnum innouanda nobis ac fingenda sint, ita demum habitura fidem dixit Horatius, si Græco fonte cadant. Nam & multa nos à Græcis accepta transpositis literis nostra fecimus. *μυρρῶν* illi Dorica lingua dicunt, nos formam: illi *ἀργαῖ*, nos rapax, multa immutatis, *φῶρ*, fur: *νύξ*, nox. multa additis, *ῥέξ*, *ῥεπύλλος*, serpyllum, multa eadem permansere. Infinitum esset omnia persequi, ut dictionum eadem ratio, ut nominum ac verborum inflexio, ut præpositionum, aduerbiorum, conjunctionum eadem observatio: sed minutiora hæc quàm vt in præsentia examinanda sint, & à nostris grammaticis abundè tractata. Orationis verò compositio ita pendet è Græco, ut quæcunque à Græcis tradita sint in ratione dicendi, eadem à Latinis & seruentur & seruari iubeantur. nam & quas dicunt sententiarum & quas orationis figuras, in vsu à Latinis non minus receptæ sunt quàm à Græcis, & earum nomina aut Græca adhuc vsurpantur, aut Græcorum imitatione significantur, vni quoque rei appellatione ipsa exprimentia: quam qui non vident, rem quoque ipsam non diligenter animaduertunt. Neque verò casu euenisse dixeris tantam hanc conuenientiam, sed industria, sed providentia. quare non nisi Græca lingua duce procedere Latinam posse, verissimè affirmari potest. Quemadmodum enim, si principium rei atque origo nesciatur, sciri ea res non satis rectè potest: ita Latina lingua, si Græca ignoretur, ut bene teneatur, non fit verisimile.

Quòd si te ad disciplinas artésque contuleris, ac rerum cognitionem sectari volueris: iam verò hinc quàm penè nihil effeceris, si te Græcis priuaris? Omitto enim grammaticam, quæ, ut multa habet propria peculiariaque in vnoquoque loquendi genere, sic multa etiam retinet Græcæ Latinæque linguæ ita communia, ut quod de altera tradatur, alteri non minus conueniat. quare Græcis quoque niti autoribus ad nostrum loquendi vsum non renuere nostri. At verò Dialectica tam potest sine Græcis literis incolumis sciri quàm sine Aristotele. nūi fortè à recentioribus vel nosci vel tradi melius existimemus: aut iis libris perdisci posse, qui ex Aristotele tralati habeantur: quos si aspiciat ipse, non recognoscat, sed (quod de aquila dici solet, pullos naçta non legitimos) reiciat, ac nolit pro suis quippe qui Aristotelici solis radios non ferant. Possem hoc loco asserere singula quoque vocabula quibus vtuntur dialectici, quæ aut Græca habeantur, aut Græcorum imitatione sint

facta: quorum etiam nonnulla malè à recentioribus accipiuntur. in his enim Græca ratio sequenda est: quam qui ignorant, sæpe falluntur. Quàm multa autem sunt apud ipsum Aristotelem, quæ aut Latinè transferri optimè nequeunt, aut, si transferantur, sensum ipsum Græcum non vsquequaque reddant? Quod ea de causa dictum velim, quòd nonnulli existimant, si legant Aristotelicas quascunque tralationes, statim se sententiam tenere philosophi. Quæ res plerosque fallit, & quidem non indoctos: quum & qui transferunt, plerumque ipsi hallucinentur, atque aliud pro alio reddant: & qui legunt, aliter plerumque accipiant quàm ab eo dicantur. Tam igitur Aristoteles sine Græcis literis intelligi optimè potest, quàm sine se. Quomodo enim vim saltem ipsam Aristotelicæ loquutionis intelligent, quàm ille adeò elaborauit ut aditum eo pacto suæ philosophiæ præcluserit socordibus atque inertibus ingeniis? Quanquam sunt qui hæc sanè non magni faciant, immo verò & contemnant: qui & dialecticæ vsum longè melius teneri hæc nostra tempestate affirmant quàm Aristoteles ipse calluerit. Quæ res vellem equidem, pro mea in nostros viros beneuolentia, tam verè quàm animosè diceretur. Sed nos hæc aliorum iudicio relinimus: ne, quod Græcè dicitur, *ὡς τὰ ἑκαμύδια τῶν δεινῶν*: néve, dum alios arrogantiz fortasse arguimus, ipsi arrogantiores reperiamur, qui supra crepidam iudicare audeamus.

Transeo igitur ad poeticam, cuius & inuentio & vsus, ita totus Græcorum est, ut quod de furore ait Plato, inanem esse hominis conatum qui sine furoris ea quam vult specie ad poeticas fores accesserit, de ignaro Græcarum literarum dici possit, incassum scilicet eum laborare. nunquam enim ingressurum musarum penetralia. Nam, ut omittam principem omnium Homerum,

— à quo, seu fonte perenni,

Vatum Pieris ora rigantur aquæ:

ut alios Græcos poetas, qui quasi viam strauère posteris ad quoduis poematis genus: nonne fabulæ ac figmenta ipsa poetica, quibus tota vis atque vniuersa penè constat poesis, ita Græcorum propria sunt, ut vel ab illis sint accipienda, vel illorum more confingenda? Quòd si qua etiam à nostris conscripta extant, ea autè Græcis pendunt, aut manca sunt, & ad Græcos nihilominus referenda. Quin & figuræ ipsæ verborum, & quos tropos appellant, tralationes, comparationes, similitudines, (quæ quasi condimenta sunt totius poeticæ compositionis) vel à Græcis mutuanda sunt, vel illorum imitatione tractanda. Ideoque inquit Horatius,

-- vos exemplaria Græca

Nocturna versate manu, versate diurna.

Inuentio quoque ita Græcorum penè peculiaris est, ut nostri, quotiens aliquid acutius aut elegantius asserere volunt, id totum à Græcis transferant, integris sententiis verbisque seruatis. Quid quòd & nomina ipsa vel locorum vel hominum, quibus in poesi nonnumquam uti cogare, Græca sunt magna ex parte? in quibus, si Græcam originem ignores, plerumque fallare necesse est. Quod non modò nostræ tempestatis hominibus contigit, alioqui non indoctis: sed & vetustiorum nonnullis, ut Sidonio, Prudentio, Aratoris, Iuuenico: qui Græcorum nominum quantitate sæpe sunt abusi. Carminum insuper, numerorum, pedumque genera, Græcæ habent & originè & appellatione. quæ tametsi à nostris quoque tradantur, attamen à Græcis & copiosius explicantur, & melius intelliguntur. Rursus verborum ac rerum copia à Græcis tota sumèda

est: quibus (vt ait Martialis) nihil est negatum. si qua enim sit apud nos dictionum compositio faciēda, aut vocabulum innouandū, sequenda est Græca figuratio: ac, si quas in syllabarū quantitate licentia vti velis, nisi Græcam adhibeas obseruationem, non probabere, sed aut argutū aut imperitū fecisse videbere. Itaque non immeritū Aristophanes nugæ ac deliramenta cæteras omnes nationes existimari voluit in iudicandis poetis exceptis Atheniensibus: quos & natura sapientissimos appellauit. Nec iniuria Minervam iidem totam sibi vendicant, quum & cæteri dij, qui aut poetice aut eloquentiæ numina esse creduntur, Græcis & ipsi adscribantur. nam (vt inquit Horatius)

Græcis ingenium, Græcis dedit ore rotundo Musa loqui.
Ac de poetica quoque hæc tenus.

At (puto) orator euadet quis egregius sine Græcis literis, Cicerone duce. Negari profectū non potest, Marcum Tullium, veluti normam esse dicendi in sermone nostro, si tota teneatur in eo vis atque vniuersa dicendi ratio: sed id quod fieri potest sine Græcis literis? Quemadmodū enim in disciplinis, qui ante Aristotelem philosophi mathematicæ claruere, vfos esse nonnunquam demonstrandi figuris, sunt qui scribant, sed demonstrationem omnino ignorasse: eodem modo potest & quis sine Græcis literis loqui fortasse ex arte aliquid, sed id vt se facere sentiat, aut quo modo fiat vt sciat, vix credi potest. Vis enim ipsa dicendi tota pendet ē Græco tanquam ē sui autore. Huc accedit, quod quæ de arte à nostris traduntur, aut confusa sunt & inuoluta, aut parum idonea ad explicanda singula quæ in orationis artificio latent: quæ verò à Græcis, anxia penē dixerim diligentia & obseruata sunt & perquisita. denique cæterarum artium aut scientiarum potest in alios quoque nonnihil redundare: at oratoris inuentio atque vsus totus Græcis debetur. Quod ne Virgilium quidem dissimulare potuisse palam est, quum inquit, *Orabunt causas alij melius*. Nulla enim verborum magis patitur ornatum quàm Græca lingua: atque adeo vt non veritus sit pronunciare. Aristides, aliorum omnium non barbarorum modò (vt ait) sed Græcorum quoque loquutionem, si cum Atheniensium sermone compareretur, puerorum esse balbutientium vocem. Quod tamen nimis magnificè dicitur, attamen non procul abest à vero. Idem enim de Attica Venere dici potest, quod de Periclis eloquutione scriptum reliquere tem Eupolis, tum Aristophanes: in eius scilicet labris leporem ac persuasionis deam infedis: atque in eorum mentibus qui audissent, quasi quosdam aculeos relinqui solitos: demum fulgere eum, tonareque, atque omnia permiscere. Demosthenes quoque Athenienses ipsos eo minus credi à cæteris queritur, quo paratiores sint ad dicendum quàm cæteri. Hinc Cicero noster, tametsi tantus in eloquentia, se quidem conari, Demosthenem autem perficere: se velle, Demosthenem posse, ingenue professus est. Et Quintilianus Ciceronem à Demosthene quantus fuit, effectum scribit. Quo fit vt non falsò Aristides dixerit Athenienses solos trophæum sibi erexisse, nullo sanguine, subactis omnibus gentibus oratione ac disciplinis: proindeque homines se suosque à diis immortalibus petere optareque vt Atheniensibus potissimum similes euadant doctrina atque ingeniorum cultu: qui cibus humani animi esse censetur: cuius inuentio non minus Atheniensibus deberi creditur, quàm frugum, quas illis primum largita Ceres dicitur. Nec mirum profectū videri debet si ex omnibus orbis partibus Athenas olim homines confluere soliti fuerint, discendi

gratia. vt enim cætera animantia eò præcipue trahuntur naturali impetu, vbi vesci atque impleri cibo maximè possint, ita & homines (qui aut animus tantum sunt, vt Platonici volunt: aut potissimum animus, vt Aristoteles) illuc sua sponte duci verisimillimum est, vbi largissima sit copia spiritalis cibi, ac verè diuini: quem disciplinæ ipsæ suppeditant, quæ Athenis in primis clariere. indeque factum est vt nostri quoque poetæ doctas Athenas perpetua quasi appellatione vocitarint. Sed de oratoria satis.

Philosophiæ verò par tantum naturalior recentioribus Latinis in vsu semper est habita, quam Aristoteles diligentissimè est persequutus. At diuinior illa quæ Platoni adscribitur, & quam veteres quoque Romani admirati eousque sunt vt diuinitatem quandam inesse eius viri scriptis intellexerint quidem, explicare autem non ausi fuerint: ac sequuti postea nostri Græci que theologi Christianæ religioni maximè conuenire demonstrarunt: intacta hæc tenus iacuit nostris his philosophantibus, nunc verò à plerisque desideratur magis quàm habeatur. Nam sine Græcis literis degustari fortasse potest, hauriri non potest.

At mathematicæ scientiæ tam possunt sine Græcis literis perfecte teneri, quàm sine Græcis autoribus. eiusmodi enim sunt quæ ab aliis traduntur, vt siquid modò vel paululum à Græcis diuerterint, in profundum labantur erroris, vnde educere sese postea atque explicare nequeant. Quemadmodum enim qui iter ingreditur, si semel excedere eum ē via aut aberrare contigerit, quo longius processerit, non magis eò tendit quod vult, quàm recedit inde, ac fugit: sic qui in disciplinis, præcipueque mathematicis, præscriptum semel ordinem liquerit, descendenda discit. Satiùs enim est nescire aliquid prorsus, quàm peruersè scire: quum deterior longè sit dispositionis ignoratio, quàm negationis, vt Aristotelicè interim loquar. Quàm autem fallantur qui mathematicas res sine Græcis literis, & illotis (vt aiunt) pedibus aggressi sunt, facile intelliget qui Campani expositiones in Euclidem cum Theonis editione ac Procli commentariis conferet diligentius: aut Euclidis eiusdem perspectiuam, atque opus aliud de speculis, cum iis quæ Latine scripta sunt iisdem de rebus: aut mathematicas Aristotelis quæstiones in libris quos Problematum appellant: atque in omni philosophia rimentur quemadmodum à Latinis intelligantur. Quod si Boetij quoque arithmetica, tametsi diligentissimi Græci quæ doctissimi, ad Nicomachi præcepta, Iamblichi ac Philoponi commentaria referant accuratius, perspicient profectū quàm Græca ipsa non modò exactiora, sed & veriora dicantur. De musica illud satis dictū fuerit, omnia instrumenta, sonos, proportionem, consonantias, neruos, Græcam habere appellationem. Prætereo Græcos musicæ scriptores, Euclidem, Aristoxenum, Nicomachum, Ptolemaum, Plutarchum, Briennium, Porphyrium, atque alios: quum apud nos vnus sit Boetius, exceptis diu Augustini paucis, & Macrobij, ac Marciani Capellæ nonnullis. Nam nostram hanc musicam à vetere illa iam pridem descivisse, cum pluribus indicis, vt credam compellor, tum Olympiodori quoque grauis philosophi testimonio maximè moueor, qui cæterarum disciplinarum, arithmeticæ, geometricæ, astronomiæ reliquiarum, quoque tempestate seruati scribit: de musica autem illum versum vsurpauit,

Ἡμῖς μὲν πλεὺς ἐσθλὸν ἀκούομεν, οὐ δὲ τι ἴδμεν.

id est,

Nos clarum audimus nomen, nihil inde tenemus: quasi

ORAT. DE LAVD. LIT. GRÆC.

quasi nihil sit reliquum veteris musicæ. In astronomia quoque multa mihi videntur esse apud Græcos quæ à Latinis desiderantur. Nam præter Ptolemæi scripta, & ea non nimium fortasse fideliter ad nos translata, pauca sunt quæ ad veræ astronomiæ usum adiungi præbeant. Quid enim simile apud nos habetur? *Ἐκκλεσίῳ φυσικῶν*, quæ veluti astronomiæ elementa traduntur à Græcis. Quin & Theodosij *ἁπλῆς*, uti principia totius astronomiæ sumi debere, autor est Philoponus: quippe quæ exactiora sint, & eandem obineant rationem ad astronomiam quam geometria ad opticen, ad harmonicen arithmetica. siquidem *ἀπλῆς*, hoc est immaterialiora, sint, ut scribit David, philosophus non incelebris. Theodosij autem *ἁπλῆς* sequi dicit Philoponus Autolyco opus *ἡ τῆς φυσικῆς ἀπλῆς*, hoc est, de sphaera quæ movetur: indeque postea principium sumere astronomiam, utpote minus exactis minusque certis demonstrationibus utentem quam ij faciant. quæ enim in Astronomia demonstrantur, summam extremamque certitudinem non polliceri dicit, sed quod proximè accedat. Umbrarum insuper ratio non abesse ab astronomiæ præceptis creditur: cuius rei à Græcis quoque traduntur demonstrationes. nec desunt qui de his scribant. Sed nos hæc aliis pensanda relinquimus. satis enim habuimus innuisse.

Medicina verò eo magis indiget Græcis literis quod maius periculum affert ignorantia medicamenti, aut ægritudinis, quod evenire illis nonnunquam verisimile est qui Græcè nesciant, quando Græcis vocabulis omnia penè vocitentur apud medicos, & eius artis autores. Græci præcipue in pretio habeantur: à quibus siqui in alia lingua claruerunt, veluti rivuli fluxerint manarintque, ac si quid habent, inde acciperint, quanquam non purum id sincerumque secum ferant. Quæ res non modò à nonnullis nostræ quoque tempestatis medicis animadversa est, sed scriptis etiam prodita. Ad summam non video quid in quavis disciplina sciri rectè possit si græca ignorentur.

Nec fuerit iuris quoque consultis hoc inutile. nam & multa habentur in Græcis legum codicibus quæ apud Latinos nusquam legantur. siquidem (ut Politianus præceptor noster dicere solebat) multa Græcis legibus addidit Iustinianus, quippe quæ Latinis notiora existimaret quam ut scribi oporteret. Græcis autem (utpote alienis admodum à Romanis moribus consuetudinibusque) explicanda latius censuit, quæ nunc remansere, illis apertiora quam nobis. proptereaque inde petenda. Accedit & illud, quòd in Latinis Pandectis quæ hunc Florentiæ visuntur, integra legum interpretamenta Græcè inveniuntur adscripta: quæ & ipsi vidimus, legimusque: & Græca testimonia citata, ut Homeri sæpenumero: & Græca verba addita significantiæ gratia atque expressionis. Quod non ab re fecisse videtur Iustinianus, inter Græcos magis quam Latinos referendos: quando in Græcis sæpè vixerit, quod ex Procopij certè historiis licet animadvertere.

Et quoniam in historiæ mentionem incidimus, quantam hac quoque in parte utilitatem præstet Latinis hominibus Græca lingua; hæc facile dixerim, quum multa sint à Græcis petenda & nostris quoque rebus non enim omnia adhuc ad nos translata perennere, sed quota pars, atque ea nescio an satis fideliter qua de re (ne, quod dicitur, cum larvis lucter; mortuos insectando) dicere nunc supersedeo: præsertim quum iam plerique animadverso incipiant, quàm sit erratum in historicis potissimum translationibus: &

nos hæc & pleraque alia quæ perperam in singulis disciplinis traducta habentur, copiosius orationes non maledicendi certè studio, sed ad nostrorum hominum utilitate, aliquando ostendemus.

Theologia demum etsi nonnulla à Græcis dissidet in præsentia, atamen multa est ab illis olim mutata, & nunc quoque potest. Sunt enim veteres Græci scriptores quibus non minus quam nostris veritas ipsa roboretur: quippe quos sequuti nesci, quorumque placitis innixi, totius religionis validissima firmissimamque iecerint fundamenta. Quis enim (quæso) Basilium illum n. agnum non complectatur, Christianæ quoque fidei hostibus admirandum, incertumque doctoremnè an eloquentiorem? Quis duos Gregorios, Nysles & Nazianzenum, non duo bellissimam, (ut pœtæ Scipiones) sed duo religionis lumina, vel potius soles nonquam obscurandos: quorum alter theologi cognitum meruit apud suos, & diuinum nostrum Hieronymum quantus est, effecit alter, propter philosophiæ quandam veluti astitum; tanto quoque fuit lepore, ornatumque verborum, ut Basilij fratrem vel potius discipulum (ut se ipse appellat) facile possis agnoscere. Prætereo Athanasium, minus his fortasse cultum, sed certè non minus diuinum. Transeo Damascenum, non theologum modò acutissimum, sed acrem & philosophum & dialecticum. Faceo Chrysostomum, non abs re profecto cognominatum aurei oris. Omitto & alios, quorum & scripta & sententiæ ita circumferuntur à nostris, ut pro draculis haberi videantur. Quid quòd omnia quæ de Christo literis mandata sunt, Græcè primùm composita feruntur, excepto Matthæi evangelio? Quare fieri non potest ut, nonnullorum fides à Græco petenda non sit, quæ admodum eorum quæ à Mose aut prophetis scripta sunt, ex Hebraicis petitur voluminibus: quod facere nonnunquam videtur diuus Hieronymus, & fecisse ante eum Origenes credi potest, atque Apollinaris, vir uterque doctissimus, & Hebraicæ linguæ studiosus. Quoquo igitur te veritas, præsidè adest Græca lingua, operam suam in omnia præstatura: quam si refugas non tam illam reiecisse quam te necessariis admodum rebus fraudasse videre. Atque hæc sunt quæ de Græcæ linguæ vel nobilitate vel utilitate dicenda sese nobis obtulerunt: nimium fortasse multa Latini homini. non enim video invidiam veritus quòd Latinus apud Latinos ita Græca extulerim, ut pene nihil nostra esse contenderim. Quod non tam laudandi gratia aliena, quam nostros homines admonendi, dictum existimari par est, quippe quum in ea perdiscenda maiores nostri ita laborare sint soliti, ut vix ante illa quicquam se scire putarent. Semper (inquit Cicero) ad meam utilitatem cum Græcis Latina coniunxi. Quintilianus à Græcis incipiendum præcipit. Quod dicit quoque inquit,

Nec levis ingenuus pectus coluisse per artes

Cura sit, & linguas edidisse duas.

Claudius Cæsar utramque linguam nostram appellare solebat: nec iniuria, quum ita Græcam linguam tenerent veteres Romani, ut nihil apud eos differret Græcè an Latine vel scriberent vel loquerentur. Ennius tria corda se habere iactabat, quòd triplicem linguam calleret, Græcam, Latinam, & Oscam. Ovidius, dum in Scythia exularet, atque aduenarum congressum nonnunquam desideraret. Eius, inquit, qui accesserit, siue Græca scierit siue ille Latina voce loqui, certè gravior usus erit. Nero imperator apud patrem consulem iuuenis adhuc pro Rhodiis atque Hiensibus Græcè verba fecit. Vespasianus Græcis quoque locis extemporè

libus usus traditur. Ciceronem tam Græcè quàm Latinè declamare solitum, nemo est qui ignoret: eundemque Græcè aliquando Rhodi orasse. quem quum audisset Apollonius, exclamasse fertur, Græcam quoque eloquentiam Romam à Cicerone transferri. Idem quum de temporibus suis Græcè scripsisset, Græcorum quorundam hortatu, Græcam omnem nationem à scribendo deterruit. Scripsit iisdem de rebus & Pomponius Atticus, qui & cognomentum adeptus creditur quòd Atticam linguam ita referre crederetur, ut natus educatusque Athenis videretur. Quod Theophrasto, homini Græco ac diuinæ eloquentiæ viro, contingere non potuit, quominus à vetula argueretur tanquam non Atticus, sed externus, dum cupit nimium Atticus videri. Bruti Græcas epistolas (quæ adhuc in manibus habentur) & Plutarchus laudat, & Philostratus omnium imperatorum epistolis longè anteponebat: & Mithridates quidam regij generis summopere admiratur. Marci quoque Romani imperatoris Græcas epistolas vehementer probat Philostratus. Quam multi autem ex Romanis Græcè potius quàm Latinè historias scribere aggressi sunt? Albinus meminit Gellius. Luculli Plutarchus. Diui Claudij Græcas historias, præter Suetonij attestationem, citat Stephanus, Græcus autor. Arrianum, cuius de Alexandro Macedonum rege Græcæ extant historiæ, & de Epicteti Stoici dissertationibus opus, inter primates Romanos numerat Lucianus, Aelianum, cuius multa adhuc Græcè scripta leguntur, Romanum fuisse scribit Philostratus, & (quod maius est) Græcam linguam in vrbe didicisse, ac nunquam excessisse Italia. Germanicum Cæsarem Græca quoque scripsisse poemata, autor est Quintilianus. Quin & Græca eius epigrammata adhuc leguntur: nec non Tiberij, Adrianique, omnium elegantissima. Nostra quoque tempestate non defuere qui Græcè scriberent: ut præceptor noster Politianus, (quem & Ioanni quoque Argyropylo, Græco homini, sæpe admirationi fuisse vidimus) ut vestes Hermolaus, nunquam satis laudandus. Nemini igitur mirum videri debet Græcam linguam adeo à nobis probari commendarique, in qua videam maiores nostros non minus laborasse quàm in Latina: cuius & parentem & altricem illam procul dubio & crediderint & prædicarint: à qua etsi nihil aliud, disciplinæ certe nostræ fluxerint, ut ait Quintilianus. Quem admodum autem qui de parentibus optimè mereri student, non agere ferre creduntur si tota eorum dignitas atque existimatio in eos referatur qui non solum fundamenta iecerint suæ felicitatis, sed eò quoque perduxerint, unde illi nunc apud omnes in pretio sint: sic non indignari debet Latina lingua si tota eius gloria in Græcam redundet, omnium bonarum artium magistratam. Quum enim vetus lex sit (ut Aristides inquit) altioribus vniuersam referre gratiam, quoad fieri potest, tantum abest ut me Latina offendere putem, Græca laudando, ut & gratificari me magis existimem Latinæ linguæ, quòd gratiam si non omnem, saltem quam possum, eius (quod dicitur) verbis, illi referam, cui & debere se plurimum & debuisse, semper ingenuè professus sit: quippe quæ nihil vnquam æquè abhorruerit atque ingrati animi vitium. Benignum est autem fateri per quos profeceris, inquit Plinius. Studium autem nostrum hac in re tantum abest ut ostentare in præsentia vobis studuerim, ut vehementer doleam, me non tam hæc dicere coactum, quàm sentire ac sequi, veræque quotidie experiri. Neque enim existimetis, me tantum laboris exhaustisse ab ineunte ætate, aliena sectan-

do, ut penè negligerem mea, nisi peruidissem & doctissimorum quorumque exemplo: & veterum testimonijis, omnem vim Latinæ linguæ in Græca consistere. Quod quum & re ipsa denum cognouerim, non committendum putavi quominus & vos & singulos quosque bonarum artium studiosos, quantum in me esset, ad eadem adhortarer, animarem, accenderem, ne difficultate rei deterreremini. Tanta est enim illi (quod iam diximus) cum Latinitate coniunctio atque affinitas, ut eadem propemodum utriusque conueniant. Quare non video quid hac in re sit cuiquam pertimescendum, quum nihil penè noui sit offensurus. Sed quod de animis nostris aiebat Plato, reminisci eos, quum essent corporibus obduri, omnium quibus multo antea diuinitus fuissent imbuti, id Latino homini euenire credendum est Græca discendi, eadem quasi resumere. quo fit ut non magis præceptore vobis opus esse dixerim, quàm monstratore, qui in memoriam suggerat exciteque Græca veluti vestigia, quæ subobscura tenuique, vestris ingenijs iamdiu reposita conditaque seruantur. Ad quam finem rem Græci fortasse hominis opera commodior quàm nostra: ego verò, ut non nega-uerim, sua melius Græcos tenere quàm nos: ita affirmauerim, nostra nos melius nosse quàm Græcos: insuperque tam posse nos res illorum perdiscere, quàm illos nostras. Quum itaque Latini docendi sunt Græca, nescio an Græci studium Latinæ sedulitati anteponendum sit. non tam enim intelligendi (quantum id quoque) ratio habenda est, quàm expli- eandi. Quòd si quis pronuntiationis tantum Græcæ studio, eius ad vnguem perdiscenda gratia, Græcum sibi cupit præceptorem, Quintilianum audiat, præcipientem, non esse dandam operam literis Græcis superstitiosè, ut & plurima oris accendant vitia, & in peregrinum sonum corruptus sermo perduret: sed ita discendam esse Græcam linguam comite Latina, ut neutra alteri officiat. quæ res à Latinis melius quàm à Græcis accipi potest. Si quis autem examissum vtrunque se præstaturum confidit,

—illum mirabor & ipse: Et dicam, monitis non eget iste meus. Nos verò operam nostram, quibus ingrata non videbitur, pollicemur, non magis duces præceptoresque professi nos ipsos quàm comites sodalesque: quippe qui nullum laborem, nullam molestiam recusaturi sumus: dum vos ita Græcis imbuamini, ut disciplinas inde omnes, quasque libuerit, facillimè adipiscamini: à quibus eò postea perducendi sitis ubi quum fueritis, liceat iam humanam felicitatem (si qua modò est in hac vita) quasi manu prehensam tenere: quàm si dimiseritis, vobis ipsi defuisse videamini.

Non est autem cur vos moneam ulterius uti homines esse memineritis, quibus felicitas hæc quæcunque sit, debeatur, nam hoc tam cuius notum esse debet, quàm quòd viuat. Illud potius nostra interest, confirmare vos atque adhortari, ne laborè reformideatis, qui voluptati (quam in ipso statim limine Græcarum literarum percepturi estis) adeò iunctus est, ut nō magis laborandū nobis esse videatur, quàm voluptati honestissimæ inseruiendum: qua ut ampliore quoque perfruamini, nihil mihi videor omittendum, nihil præteriturus, quod quæri à vobis aut desiderari nouerim: si modò eiusmodi sit futurum quod & nobis quoque non ignoretur. Quid enim literato homine turpius, aut ab humanitate alienius, quàm si aut scisse aut didicisse frustra videatur? Frustrā autem & scit & dicit, qui nec commentando nec docendo cuiquā prodest. Sicut enim in animalibus propriū ac naturale

ORAT. DE LAVD. LIT. GRÆC.

naturale maximè opus esse censetur procreare tale aliquid quod tale ipsum est si integrum absolutumque sit: ita erudito homini nihil convenire magis dixeris quam efficere relinquereque post se sui simillimos in studiis ac disciplinis: si aut homo fuisse videri vult, aut non indoctus homo. hominem enim hominis causa natam credi par est. Quare neque invidere cuiquam in literis, fas iudico, neque suppressere quicquam quod utile futurum exitimes aut viventibus aut posteris. Nam (ut ait Theognis.)

Χρὴ μουσῶν Σεραπὺν τε καὶ ἄγγελον, ἐπὶ θεῶων

Εἰδέναι σφίσι, καὶ φθόνον τελευτέον.

Ἀλλὰ τὰ μὴ μῶδα, τὰ δ' ἐκκυνῶμαι, ἅλλα δ' ποιῶν.

Τί σφιν χρὴ σφίται, μόνος δὲ πᾶσι θεῶ;

Hoc est;

Musarum interpretes, si quid sapientius unquam.

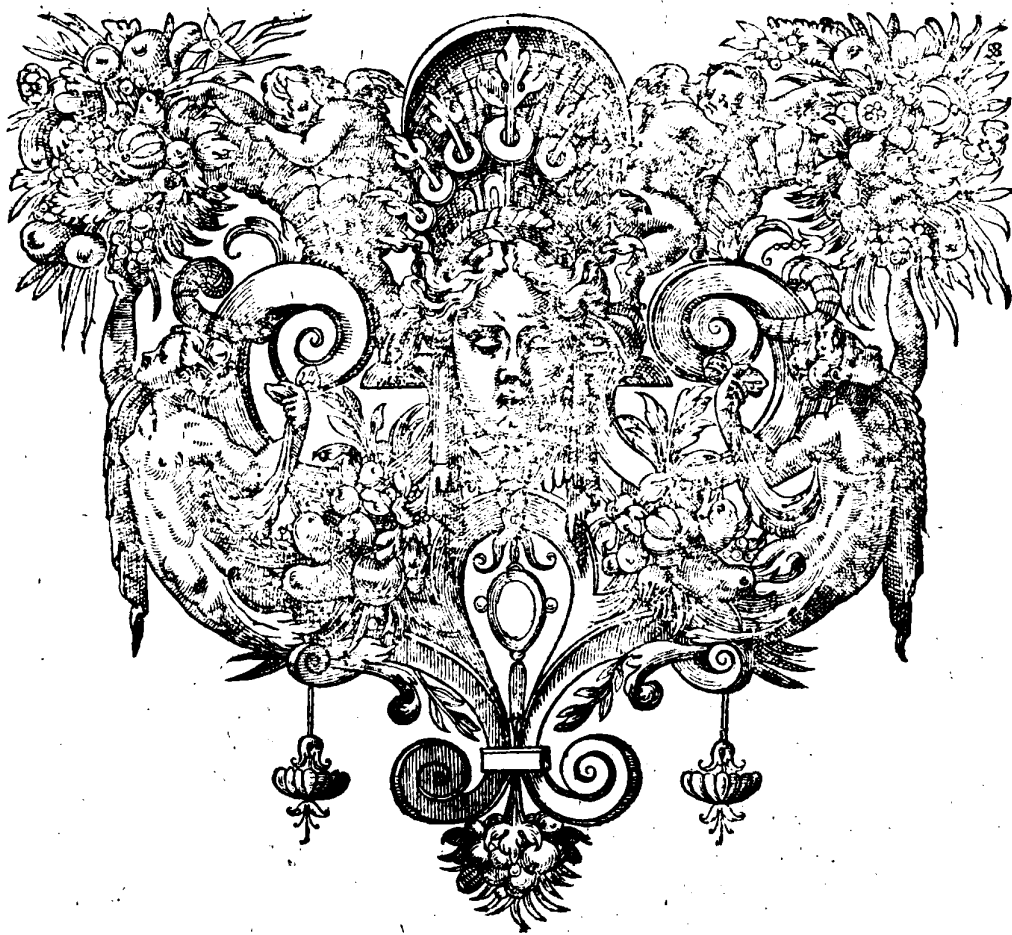
Noverit, invidia sit procul inde mala.

Nuncque alia inueniat, nunc monstret, plurima condat.

Si solas sapiat, nempe quis usus erit?

Quippe (ut Plato aiebat) non minus ad felicitatem pertinet bonos efficere, quam bonum esse. ideoque nulli magis idem familiaris se offerre solitus erat quam cui plurimo vsui esse posset: quamquam se suisque rebus maximè frui valeret. Quod mihi quoque video esse faciendum, in ea præsertim ciuitate quæ non tam potentia atque imperio ipsius sit Italiae metropolis, quam quibusvis virtutibus, totius orbis grande specimen atque ornamentum, vel potius naturæ miraculum: quum quæ imperium vitia comitari

solent, non n. o. d. ita refugari ut non inesse possint sibi res publicas, sed ne excogitari quidè. Quare beatū iudico eū quem cuius studio incumbentem degere in ea contigerit: sed beatissimum, quem literaria facultates exceperint: quū tot præsertim tantæq; vndiq; suppetant assidueq; ad eam rem commoda, ut fingi fortasse plura possint, haberi certè non possint. Ibi enim ut alia omittā tanta librorum copia, quanta post Gothicam ruinam nunquam fuit, nec veteribus verò Romanis aut Græcis florentibus, in his quæ extant, facile credi par est: quum nouo hoc inuento carerent imprimendorum librorum, qui & pulcherrimi iam atque emendatissimi prodire incipiunt, Aldi potissimum nostri opera de quo illud habeo dicere quod de Porphyrio inquit Simplicius, Omnium bonorum nobis autor Aldus. Vobis verò illud mihi videor accommodaturus quod Demosthenes, quem interpre aturi sumus, Atheniensibus protulit, ferè autem (rogo) ex quo animo Græcis me pauculis verbis vos alloqui: ὁ μὲν οὖν παλαιὸν χρόνος, ὃ ἀνδρες Ἑγεντο, μονοτονίᾳ φωνῆς ἀφίεντο λέγει ἐπὶ τῶν Ἑλληνικῶν ὑμῶν λόγων ἀπληπτόν εἶναι, εἰπερ ὡς ἐπὶ τῶν ἁγίων αὐτῶν φερεῖται. hoc est, Præsens itaque tempus, ὃ viri Veneti, quasi emissa voce pronuntiat capessandas esse vobis Græcas literas, siquid de felicitate vestra cogitatis. Nam, ut Virgilianum quodque carmen in vos transferant, Via primæ felicitatis (quod minimè remini) Graia pandetur ab urbe. Expergiscimini igitur iam, & capessite Græcas literas, ultro sese vobis offerentes. Dixi.

M. ANTONII ANTIMACHI DE
LITERARVM GRÆCARVM LAUDIBVS

oratio, in Ferrariensi gymnasio publicè habita.

N degenda hominum vita, ij qui alicui prodesse conantur, quanto per laudandi sint, spectantissimi viri, non vos praterire crediderim, quum & ingenij acumine & longo rerum vsu præstetis, ac doctrina atque prudentia antecellatis. Qui verò publicæ utilitati consulunt, ac non solum sibi, sed & patriæ & amicis ac humanæ societati sese natos arbitrantur, quanto laudum præconio extolli mereantur, itidem vos non ignorare existimauerim. A qua sanè animi sententia quum nec ab ineunte ætate, nec etiam postquam nostra canescere cœpit oratio, vnquam abhorruerimus: nihil commodius, nihil conducibilius atque præstantius in toto vitæ cursu esse duxerimus, nihilque magis ex animo vnquam optauerimus, quàm plurimis benefaceré, ac de omnibus pro virili mea (modò daretur occasio) bene mereri: amicorum precibus (quorum beneuolentiæ aliquid recusare, non solum turpe, sed propemodum nefarium videbatur) & cohortationibus huius celebratissimi gymnasij instauratoris Lodouici Bonacioli, viri planè in omni scientiarum & virtutum genere eminentissimi, (cui ex isto hominum flore qui viuunt, paucos admodum pares inuenias) non spe honoris aut gloriæ, cui sapiens quisque semper studuit, nec lucri cupiditate, sed potius quò id quod in animo habebam, re facilius præstare possem, Græcè profitendi publicum munus non inuiti suscepimus. Eo itaque consilio huc accessimus, vt quæ ad communem Græcè discere cupientium utilitatem spectare videntur, diceremus, ac de literarum Græcarum laudibus verba faceremus: non quòd ea dicendi facundia, is verborum ornatus, ea eloquentiæ vis, atque is demum orationis thesaurus & splendor, qui tam magno oneri sustinendo par esset ac tantæ rei dignitas postularét, necnon tot clauissimorum viro- rum conspectus mihi multò iucundissimus mereretur, in me reperiatur: sed vt fretus humanitate vestra, qua erga omnes qui virtutibus innituntur, vt consueuistis, huiusmodi opus aggrediar, ac propositam rem pro tenuitate ingenij mei persequar. Cuius planè tanta est magnitudo atque præstantia, vt nemini vel mediocriter erudito deesse possit oratio, sed in exitu inueniendo maior omnino, quàm in initio inchoando, dicere volenti se offert difficultas.

Tanta est profectò literarum Græcarum, amplissimi viri, dignitas, & tanta dignitati coniuncta utilitas, (quarum notas antiquissimis temporibus, seu Cadmo, siue Danao autoribus, siue Orpheo admonente, Græcos habuisse, memoriæ proditum est) vt eæ non solum apud illos qui cæteras gentes atque nationes barbaras appellabant, verum etiam apud barbaros ipsos maximo in vsu fuerint, & ab ortu ad occasum vsque peruaserint: quando Druidas Gallorum religiosos in publicis priuatisque rationibus literis Græcis vsos fuisse constat: & Romanorum temporibus in Heluetiorum castris tabulas repertas esse lite-

ris Græcis confectas, & ad Cæsarem perlatas, ex historiarum lectione latè admodum patet. Quibus in tabulis ratio confecta erat, qui numerus domo exisset eorum qui arma ferre possent: & item separatim pueri, senes, mulierisque. Brachmanas itidem (e quorum numero celeberrimus Calanus ille fuit, & gymnosophistas Indorum sapientes, easdem in vsu habuisse, easdem Indorum ipsorum regem Phraotem calluisse, compertum est. Apud Romanos verò quanto in pretio, quanto in honore semper sint habitæ, quum penè eadem à principio cum Latinis fuerint, eas in Latium afferente Nicostрата) etiam me tacente, vel facillimè potestis intelligere.

Nullum enim studiorum genus, quod aliqua sapientiæ luce præfulgeat, nullas prorsus ingenuas disciplinas esse comperio, quæ non è Græcorum fontibus emanauerint: Latinisque in omnibus liberalibus artibus illorum sequutos imitatosque fuisse vestigia. Nam si à grammatica exordiri voluerimus, cuius inuentorem ij qui eam rem diligentius peruestigarunt, Mercurium ferunt: sine qua ad nullum scientiæ gradum peruenire valenimus, quum ea duce orationis congruitatem assequamur, ac ad alias scientias faciles aditus adipiscamur, nuncne eam totam à Græcis habere fatebimur? Quid de poetica, quæ tantopere diuinitatis est particeps, vt summus ipse rerum omnium opifex statim penè à mundo, verbo, non manibus condito, sua mytheria per eam literarum monimentis mandari voluerit, dicemus? Quid de oratoria facultate, ac flexanima omnium regina rerum oratione, quæ motus animorum quò vult impellit, loquemur? Quid de dialectica, quæ disserendi artem aperit, verumque à falso segregat, ac nos ad veritatem ducit, sentiemus? Quid de philosophia, legum inuentrice, morum disciplinarumque magistra, quæ bene beatèque viuendi rationes demonstrat, ac diiudicato bonorum & malorum fine, quid fugiendum, quidue expetendum sit, proponit, ad sedandos animi affectus atque perturbationes plurimum valet, naturæ secreta rimatur, rerum omnium causas perscrutatur, humana despicit, cogitansque cœlestia, hæc nostra & exigua & minima contemnit, immortalitatem animæ docet, ac nos Deo optimo maximo (ad summam cuius intelligentiam consideratione nos ducit, quantum homini licet) quàm simillimos efficit, iudicabimus? Quid de medicina, reliquarum artium parente atque educatrice, & altrice, quæ vniuersas scientias complectitur, singulas disciplinas cogitatione prosequitur, rerum omnium cognitionem nutritur & continet, ac humanæ vitæ conseruandæ, necnon extincta morbis corpora ab inferis penè reuocandi potestatem habet, rogati respondebimus? nuncne hæc omnia nos à Græcis mutuatos esse (nisi ingrati nuncupari velimus) cōfitebimur? quædè ab ipsis & Mathematicas accepimus. Nam arithmetica, reliquarum ducem, ex cuius numeris animam creati, ac singula constare Pythagorici sentiebant, & quaternarium numerum (in quo prima solida demonstratio inuenitur) rerum omnium

ORAT. DE LAVD. LIT. GRÆC.

omnium opificem causamque esse affirmabant, quod ab eo, tanquam à radice atque principio, cuncta dependèrent: ac geometriam, quæ cum superiori aded connexa colligataque est, ut sine ea haudquaquam videatur posse consistere, quum punctum referatur monadi, linea autem numero binario, ab aliquo ad aliquid, & trinario conveniat superficies: qua (dum eius lineamentis, formis, intervalis ac magnitudinibus utimur) mare, terras, cælumque metimur, quin à Græcis susceperimus, nemo, ut opinor, vel impudentissimus negauerit. Musicam verò à Mercurio numeris, vocibus & modis inuentam, quam veteres omne continere dixerunt, eo quod eorum quæ sunt, absque symmetria & analogia nihil existat, nec etiam aliquid eorum quæ fiunt, si absque congrua symmetria atque analogia confectum fuerit, vnum bene habeat, siue arte fabrefactum fuerit, seu natura comparatum: siue sensu comprehendatur, seu solius intelligentiæ speculatione percipiat: quæ duo nimirum in musica (totius harmonia) reperiuntur, ex cuius cognitione harmonicam mundi rationem coniciamus: & item astronomiam, (cuius scientiam Chaldei diuturna siderum obseruatione putantur effecisse) quæ temporum varietates, totius anni ordinem, astrorum influxus, ortus, obitus, traiectiones, motusque stellarum, ac cæli meatus conuersionemque explicat, quid cuique euenturum sit prædicit, Græcorum beneficio (quibus tantum debemus) Latinos itidem habere fatendum est. Nec, in ea quidem sententia, vllus adeò peruicax, adeò obstinata mentis, duræque cervicis, ac tam peruersi iudicii reperitur, qui aliquo modo id audeat inficiari. Ex quibus omnibus sanè rebus quanta hominibus commoda, quantæ utilitates humano generi, quot honores proueniant, non meum est dicere, quum res ipsa per se loquatur. Ideo non est quod vos (qui incredibili discendi cupiditate ardetis) ad huiusmodi literarum studia, ex quibus maximos

atque vberimos fructus percipietis, nisi vobis ipsi deesse volueritis, cohortemur. Currentes enim incitare videtur absurdum: quum tantæ (sicuti accepistis) dignitatis, honoris, commoditatis, splendoris, utilitatis atque præstantiæ sint, ut vnusquisque qui in bonarum artium studiis proficere exoptat, eas velit nolit cogatur expetere: præsertim quum illis qui eas consequuti fuerint, maxima præmia non sine nominis celebritate proponantur, amplissimi honores non absque immortalitatis gloria referuentur. Reliquum est, ut demonstrata tantæ rei maiestate, (ex qua, ut intellexistis, innumerabilia mortalibus bona pariuntur, & ad homines confluunt) in ea comparanda operam, curam, diligentiam, industriam ac studium denique meum vobis pollicear. quæ omnia, sine vlla laboris aut temporis intermissione, me libentissimè præstaturum spondeo: nec aliqua in re, quæ in discendo vltui vel commodo esse possit, me vobis vnumquam defuturum recipio. Quod quum contigerit, Bonaciolo, viro non minori experientia quàm doctrina ornatissimo, ac (ut supra memorauimus) omnibus egregiis animi dotibus atque virtutibus vndeunque refertissimo, qui huius clarissimi gymnasij non minus ornamento quàm utilitati semper itudet, mehercule velim referatur acceptum: eo quod ipse omnium vnus procurauerit effeceritque (ne quod verum est inficiemur) ut Græcè profiteri munus obierimus. Ago insuper humanitati omnium vestræ, si non quas debeo, saltem quas possum gratias: ac si obsequendo & de vobis bene merendo gratia referri poterit, eam me quandoque libenti animo cumulatissimè relaturum, affirmare non dubitauerim: propterea quod hodie frequenti ac iucundissimo conspectu vestro, me (quæ vestra est benignitas) ornandum amplificandumque susceperitis. cuius beneficii memoria apud me resideat sempiterna necesse est.

EX CONRADI HERESBACHII

oratione in commendationem Græcarum literarum,

EXCERPTA.

Sive autem autore Iauam, linguæ huius, sicut & gentis, primo fundatore, literarum Græcarum initia è Babylonica illa linguarum orta varietate, atque in Græciam translata, siue temporum iniuria neglectus characterum usus, & à patribus antè repertus, velut postliminio à vicinis, siue Phœnicibus, siue Ægyptiis (apud quos patriarcharum monumenta conseruabantur) repetitus sit, etiam si certò non tradatur, tamen alterum probabile videtur, Græcam literaturam non simul cœptam absolutamque. Primi per figuras animantium Ægyptij sensus mentis explicabant: & antiquissima monumenta saxi impressa, literarum inuentores perhibent. Inde Phœnicas, quia mari præpollebant, traditur intulisse Græciæ: huiusmodi gloriæ adepti sunt, quasi repererint quæ acceperant. Quippe fama est Cadmum, classe Phœnicum vectum, rudibus adhuc Græcorum populis, artis eius autorem fuisse. Quidam Cecropeum Atheniensem & Linum Thebanum, & temporibus Trojanis Palamedem xvi. literarum formas, mox alios ac præcipue Simonidem cæteras reperisse. Quum autem Palamedem ad deos retulisse hoc inuentum testetur Philostratus, & Plato scribat apud Ægyptios se audisse deum quendam coli illic nomine Theuth, qui cum alias artes, tum literas inuenerit: nonnulli ad Assyrios referant: alij denique æternum fuisse literarum usum: verisimile apparet, sicut Latine à Græcis, ita Græcas ab Hebræis mutatas: quod elementorum ipsorum vicina nomina magna ex parte comprobare, contendit Eusebius, Iosephi & Clementis testimonia citans: & sic ubi uariet, id non mirum in tam diuturno & variarum gentium usu: quum & Græcas vetustas Cadmeas in tripode incisas, ab his quibus nunc Græci utimur, etiam discrepare Herodotus referat, & Delphicam tabulam in æde Mineræ Romæ testificari scribat Plinius: quia verò Græci & Latini earum initia ignorarunt, & ad deorum inuenta, sicut alia pleraque, ita hæc quoque retulisse, quum tamen multis antè seculis apud Hebræos fuisseprehendantur. Porro quum Phœnices & Ægyptios (à quibus literæ primùm in Græciam translata memorantur) è posteritate Cham fuisse constet, iique mox post sortitionem liberorum Noe, pulso semine benedicto Sem, è sua hæreditaria sorte ad filios Iaphet migrare compulerint: & postea Israelitæ, duce Iosua, hæreditaria terra sancta recuperata, exactam Chami stirpem alias sedes querere adegerint: quo factum ut profugi vicinas Græciæ regiones occuparint, & illuc artes plurimas & patriarcharum reliquias secum adduxerint: (vti etiam idololatriam peruersamque per apostatam Cham, eiusque nepotem Nemrod, institutum deorum cultum Græcos Ægyptiis debere proditum est) & ex his fuisse Cadmum & Phœnices eius colonias, quas in Græciam deduxerat, verisimile est: quod si

mul cum deorum portentoso cultu, & hoc literarum bonum è patriarcharum reliquiis attulerunt: atque hinc esse quòd alij Syris, alij Phœnicibus literarum inuentionem acceptam ferat. Syriam autem ac Phœniciam & Ægyptum, Hebræorum fuisse sedes, in còfesso est, apud quos patrum monumenta conseruabantur: & constat Græcos sapientiæ studiosos discendi cupiditate frequentes cò, vt sacerdotes & prophetas audirent, profectos fuisse, (id quod de Orpheo, Musæo, Dædalo, Homero, Lycurgo, Solone, Democrito, Heraclito, Platone, aliisque innumeris memoriæ proditum) & quæ illic didicerant, Græcè tradidisse. Vnde quæ de Chaldæorum, Phœnicum, Ægyptiorumque inuentis prodita sunt à Græcis & Latinis, ea omnia ad Hebræos & patriarchas pertinere certum est: & quæ illi diis suis inuentoribus tribuunt, ea constat longè antè ab Hebræis reperta usurpatæque fuisse. Cui rei argumentum præbet vini inuentum, quod illi Baccho tribuunt, quum multis antè seculis à Noe patriarcha vitis cultura reperta fuerit, vt rectè post sacram historiam admonuit Lactantius. Ad eundem modum de frugum, medicinæ, aliisque inuentis iudicare licet, quæ omnia ad factitios mortalesque deos retulerunt illi: quum apud Hebræos vetustiores pleraque usurpata sint priusquam ad Græcos peruenerint. Sed ob id laude sua minimè fraudandi sunt, qui ab aliis inuenta, meliora reddiderint, atque sic excoluerint vt non aliorum sed sua inuenta esse videantur: vt mox latius declarabitur. Græciam autem felicissimam ingeniorum altricem fuisse constat: adeò vt appareat, huius vniuersi opificem, & linguarum virtutisque dispensatorem Deum Opt. Max. hominibus qui secundum naturam optimam regionem nacti, eam etiam linguam voluisse largiri quæ idoneum tradendarum honestarum artium præberet instrumentum, & fida virtutis eruditionisque custos esset. Idque vt *ἡ τὰς Μουσὰς* citra controuersiam Græca lingua assequuta. Nam et si initio rudis & contracta, sic tamen exculta propagatæque, vt nulla lingua vel elegantior, vel latius se sparserit: nulla quam non hæc elegantia & copia omnisque ornamentorum suppellectile superarit: inter omnes tantum emicans quantum ignes inter luna minores. Nam quum linguæ potissimum in hoc diuina dispensatione tributa, vt quæ velis, commodè ac significanter (vt diximus) exprimas: quæ, obsecro, significantioribus magisque appositis vocibus singula declarat quàm Græca? Adeò vt non abs re Socrates apud Platonem contendat, Græcorum vocabula imprimis non temerè pro instituentis voluntate, sed naturali *εὐχρησία* nativæque perspicuitate rem velut oculis subiicere. Vnde exquisita in Græcis vocibus venus *ἡ εὐφωρία*, Atticus lepos, Musa Attica, Laconismus, & id genus alia singularis cuiusdam appositæque in exprimendo ea lingua venustatis prouerbia pepererunt. Hinc quod grauissimus inter Latinos poëtas, Græcis, inquit, dedit ore rotundo Musa loqui. Adde quòd

ORAT. DE LA VD. LIT. GRÆC.

de quid & Musas atque adeo deos ipsos aiunt Græco sermone vsuros, si humana lingua vti voluissent. Porro quum septuaginta duæ linguæ numerentur, ex his septem præcipuæ, quas recenset Volaterranus, Assyriorum, Arabum, Ægyptiorum, Hebræorum, Græcorum, Latinorum, Dalmatarumque: tamen nulla ex omnibus his, quæ vel latius sparsa sit, vel præstantiora ingenia nacta sit, vel denique plures honestas disciplinas tradidit. Neque enim solum hæc lingua se continuit ea parte quæ Græcia propriè dicebatur, hoc est Ægeo pelago & Ionio atque Isthmo conclusa: neque ea tandem regione quæ magna Græcia dicebatur: sed præter insulas & peninsulas, amplissimæque regna, Peloponnesum, Cyprum, Rhodum, Cretam, Asiam minorem, Macedoniam, Epirum, Mysiam, Illyrium, Thraciam, Dalmatiam, Syriam, Ægyptum, ob Alexandrum victorem longè latèque complexa est, sed Galliarum Germaniarumque etiam communis est. Nam & Massilia celeberrimum Græcarum disciplinarum gymnasium habuit: & in nobili Cliuentium oppido Menianæ scholæ præfectus Græcus rhetor Athenis ortus, teste Eumenio: & Druides, Celtarum sacerdotes, Græco sermone in sacris vsu, additque Iulius Cæsar, Gallos in publicis instrumentis Græcas literas vsurpasse. Britannorum pars quæ Cornubia dicitur, reliquias Græcæ linguæ proficitur. Quid dicam de Germania nostra, in cuius lingua innumera vestigia Græcæ linguæ remanent? & nos obseruauimus aliquando aliquot centurias vocabulorum quæ in eâ Græca sunt. Postremo neque Scythas à Græca lingua abstinuissè, declarant Anacharsis & alij plerique. De Italia & Roma nihil attinet dicere, ubi Græcorum lingua propemodum ipsa Latina vulgarior fuit: & clarissimi scriptores in Italia & media Roma Græcè scripserunt. Siquidem Aulianus (vt scribit Philostratus) Romanus fuit, & Italiam nunquam egressus, & tamen eius extant Græcæ historiae. Item Plutarchus, Strabo, Dionysius, Appianus, Diodorus, & innumeri alij Romæ vixerunt, & scripta sua illic ediderunt Græco sermone: quemadmodum in Syria & Ægypto Iosephus & Philo Iudæi Græco quàm natiuo vti maluerunt. Græca lingua in ipsa Syria Romanos imperatores facundos habitos, Mutianus testatur apud Tacitum: eosque ad exercitum Græcè loquutos. Adde, imperatores ipsos, non solum Romanos, quos omnes propè Græcè peritissimos fuisse constat, & multorum carmina extant Græca: sed Germani etiam imperatores (quos alioqui quouimus esse solitos nouimus) Græcam linguam calluerunt. De Carolo magno traditur quodd Græcos legatos audiuerit, & Græcè responderit ipse. Otho I. Imperator in bello quod in Apulia cum Saracenis & Græcis gesserat, insidiis interceptus quum Græcè sciret, eoque sermone vteretur, hostes fecellit: vt non animaduertentes eum esse Germanum, facillè pecunia se redimi paterentur. Porro, si linguæ alicuius utilitatem æstimare velimus, quid hac vna communius, quidve vbique ad omnes disciplinas percipiendas vel tractandas vtilius ac magis necessarium? nempe quæ, velut Delphico gladio, ad omnia & vbique vti conueniat: primam quum (vt dictum) nulla gens, nulla schola, nullum virtutis ac disciplinarum emporium, quod hanc linguam, vel ut commune vtilissimumque organum, non arripuerit. deinde nulla lingua plures vel disciplinas, vel bene viuendi præcepta tradidit, & per orbem transiit, ac fidelius cõseruauit. Quota quæque plures, eosque clarissimos in omni disciplinarum genere scriptores exhibuit? e quorum scriptis & institutis, cum omnis doctrina liberalis, omnis

historia, omnis sermo elegans sumi possit. Aut quæ tandem lingua vel disciplina, quæ huic colonias non duxerit? quæ indidem, ceu è locupletissimo mercatu, supellectilem non compararit, aut potius, ceu ex vberè artium etuditionisque fonte, riuos non duxerit? Nam, vt Homerus de Oceano canit, *ἐξ ὅλης γῆς, ἰνκίτ, ποταμοὶ καὶ ποταὶ Δαλμανος, καὶ τοῖσι ῥήμασι καὶ ὀρεσὶν πάντα ῥέουσι*: ita ex hac lingua, veluti quopiam bonorum omnium mari, disciplinæ, artes, præceptiones, atque adeo ipsa elementa, manarunt. Hinc poetica, rhetorica, dialectica, grammatica, disciplinæ quæ mathematicæ vocantur: hinc politica, ethica, therapeutica, physica, theologia, & (vt vno verbo multa complectar) vniuersa ipsa philosophia, disciplinarumque omnium orbis, quam encyclopædiam vocamus, quæ omnes artes Græcos etiam hunc fontes resipiscunt, vt ne nomina quidem alia quàm natia & Græca admittant, neque nos aliis nominibus eas agnoscamus: eoque iure se nobis permittentes, vt à fontibus secludi non patiantur. Nam & tota lingua Latina, & disciplinæ ea lingua traditæ, ex hac fluxerunt. Adque huius ductum se sic composuerunt, vt instar alumnæ & discipulæ *ἡρώδης, ἡρώδης ἐν τῇ παιδείᾳ* per manu fulciantur ac sustententur, ab illius ductu ne latum digitum discedentes. Id quod à literis, velut ab ovo, ordienti per omnes disciplinas ostendere, non fuerit difficile. Siquidem literæ omnes, vna duntaxat atque altera dempta, inde mutuatæ sunt: etiam si iucundissimis illorum caremus, altera, vocali, altera, consonante, quibus nullæ apud eos spirant dulcius. Adde quodd nos vix quatuor literis, illi duabus exprimunt: vt apparet in dictione *ἡρώδης, ἡρώδης*. Scribendo autem & pronüciando (quæ sunt præcipuæ Grammaticæ partes) quàm Græcæ linguæ rudes passim labantur ac sese traducant, satis liquet, quum imperiti Criste pro Christe, Eleison pro Eleeson, & sonent & scribant. Neque minus in etymologiis peccatur, quum innumera nomina (velut exempli gratia, in o primæ inflexionis, & paronymica omnia: item Didodo, Sappho, Laches, & id genus similia) citra Græcorum inflexiones vsurpari legitime non queant. Taceo generum, rationem, articuli in oratione vim. Quid memorem syntaxem, figurarum rationes à Græcis pendentes? Taceo quodd Nonius Marcellus vniuersa ferè Latina vocabula repetit à Græcis. Sed, ne in elementis balbutiamus, sat fuerit, si perspicuum fecerimus, Latina sine Græcis, quibus superstructa sunt, non posse subsistere: atque ipsis elementorū crepundiis Græca discendem, operæpretium facere laborisque compendium parare.

Cætèrùm vt ad serias disciplinas progrediar, inter quas primas facillè sibi vendicat Poetica, (seu vetustatis auctoritatem spectes, siue rerum traditarum vtilitatem atque economiæ prudentiam) huius & vsus & inuentio Græcorum est. vnde Horatius, poetam formaturus, ad Græcos, tanquam ad certissimos eius artis magistros, telegauit: *—vix, inquit, exemplaria Græca Nocturna versato manū, versato diurna*. Nam vt cæteros, Musæum & Orpheum, poetarum antiquissimos, præteream, ex vno Homero, tanquam vniuersæ eruditionis fonte, disciplinarum omnium seminaria hausta, cum per se perspicuum, tum Plutarchus singulari libro contestatum, reliquit. neque poetas solum indidem hortos suos irrigasse, sed oratores admirabile illud dicendi artificium figuræque, ac denique philosophos reip. bene viuendi præcepta mutuasæ declarat. Neque vel consiliorum vel litium artes, vel similitudines, vel amplificationes, vel argumenta, vel digressiones vlla, quæ ab illo non sint cõ-

monstrat. Quid obsecro tentari potuit quod ab illo in suis poematis non sit excogitatum vel animaduersum? Quae regio, quae pugna, quae foris, quod remigium, qui denique motus animorum, quae ferarum figurae, quas ille caecus non viderit? quomodo ita nobis eas depinxerit ut eas quasi videre, quomodo legimus, videamur? Ac verissime his succinens poeta Latinus de Homero, *Quicquid sit, inquit, pulchrum, quid turpe, quid vile, quid non, Plenum ac melius Chrysippo & Cratippo dicitur*. Quibus hoc addere licet summus laudis loco, singula propemodum verba eius poetae, quasi apophthegmata, esse, & proverbij loco usurpari, ut testatur Macrobius. Et an à Latino Homero, aliqui absolutissimus, superatus sit, apud eundem licet intueri. Homerica cum Virgilianis conferentem. Hoc constat, Latinos primarij nominis poetas magna cum laude Graecorum poemata vel transulisse, vel imitatos fuisse, inopia magis impulsos quam superandi fiducia fretos. Siquidem Virgilium, Latinorum coryphaeum; nemo nescit bonam Aeneidos partem ex Homeri poesi transcripsisse, atque in totum se ad Homerum emulandum composuisse: Georgica ad Hesiodi *ἑρπύλλης καὶ ἀνθηρῶν* imitationem feliciter scripsisse: Bucolica impari conatu ad Theocriti facilitatem expressisse, critici fatentur: etiam si illorum inventis iam fruatur. Terentius (cui proximus, mea sententia, locus inter Latinos poetas debetur) adde etiam Accium, Caecilium, Pacuvium: nunquid Menandrum solum interpretantur, vixque leuem illius assequuntur, utramque, iuxta Fabij sententiam? Quamquam in comediis aliqui praestitisse Latinos, etiam si tota è Graecorum myrothecis mutuata sint, fatendum est: tragedia certe Graeca tota est. Solius enim Senecae apud Latinos (quod quidem sciam) extant tragediae, atque illae ex Euripide interpretatae. Deus bone quam non accedit ad illius elegantiam, artificium, ac sententiarum gravitatem! Iam, si utrosque cum alteris conferas, annon reperies omnia Latinorum inventa, fabularum ingeniosa inuolucra, compositiones illustres, allegorias appositae, affectus acriores, mirandos motus, compositiones significantiores, ac breviter suppellectilem quandam nativam quadam poetica copia affluentem? E regione apud nos pigriora ferè omnia gratia, non solum inferiora, verum etiam à dignitate plerumque & à decoro aliena. Quamquam non inficior quin nostrorum poetarum carmina, si seorsum legas, venusta appareant & eleganter scripta, atque etiam ut iis nihil melius posse fieri censeas: ac si componas & conferas Graeca ipsa vide illa descripta sunt, ac singula consideratè atque aptè iunctis alternis lectionibus committas, comperies vix Euphorionem tui aetatis, ut est in proverbio, adeò facere ac putere incipiunt Latina, ut quae Graecorum, quae amulari non poterant, luminibus gratissimè obsolecant. Cuius quidem rei apud Gellium, linguae Latinae acerrimum censores, requirere iudicium atque exempla licebit, ubi Caecilij cum Menandri, Virgilij cum Homeri & Theocriti, versus exponuntur, quos ab his mutuati sunt: Diomedis hercle & Glauci arma non dispari magis pretio aestimari possunt. Atque hinc mihi Cicero ignoscat, qui Latinos à Graecis sumpta, meliora reddidisse clamat. Sed quis hanc deprehendat? quis aut artificium aut translati aliquid intelligat, nisi huius linguae suppellectile instructus?

Poeticen excipit rhetorice, cum numerorum & figurarum ornatu, tum structura orationis, quae atque character propemodum communis: quae quum omnia, patinde atque inventionis & eloquentis,

ita argumenta & formulae à Graecis fontibus hauriuntur. Quandoquidem in hac illi sic regnant ut Citero fateatur, hanc Athenis & inventam & absolutam: siue diuidendi, praeparandi rationem, consilium, ordinem, seu affectuum motus species, figurarum & troporum picturas, eorum summam omnium apparatus inde fluere videas. Et haud scio quid aliud poetae oratoresque nostri quam poelin & oratoriam civitate donauerunt Romana: qui, siquid eximium praestiterint, id ex illorum omniugis pratis, veluti flosculis, decerpitis, illorumque virtutum imitatione comparaverunt. Cato iam senex, Graecis aliqui parum amicus, commentarios sibi collegit, è Thucydidis orationibus & Demosthenis, quas in dicendo magno sibi usui fuisse testatus est. Quid Ciceronem, Latinae linguae principem, in eloquentia illam arcem subiecit, nisi Graecorum studia, in quae iis amulandis contentio? Nempe qui totum se ad Demosthenis vim, Platonis copiam, Isocratis iaculitatem, Periclis fulmina, Thucydidis maturitatem, neque certe infelicitè, composuisse deprehenditur, beatissima quadam immortalis ingenij benignitate suffragante: adeoque Graecorum studiis operam navavit, ut se Graecis declamationibus exerceret: Graeca ubique cum Latinis coniungens, modo Latina Graecè, modo Graeca Latine vertendo, stilum exercuit. Idemque filio (cui non nisi compendiosissimam fidelissimamque rationem praecipere potuit) faciendum suadebat. Quod si hodie iuventuti persuaderi queat, felicius disciplina tractarentur, neque tam exangues ingeniorum venae existerent. Nihil enim mirum omnes bonas disciplinas iam diu sepultas, cum Graeca lingua abolita, tum nullo declamandi exercitio: quae tamen primaria sunt ingeniorum fomenta in eorum animis quae ad eruditionis aliquem fructum pervenire contendant.

Dialectica, rhetorica germana. quum utraque alteri coniungenda esset, nostri hanc neglecta prorsus altera, veluti dextra manu, ad meras cavillationum stribiliginas, aniles rixas, protraxerunt: ut nullum hodie verè dialecticae in scholis remanserit vestigium. Quorsum parva (prava dicere debebam) logicalia? quorsum barbara non solum, sed inepta etiam atque inutilia illa quibus iuventus in publicis gymnasiis oneratur commentaria? quorsum pro Aristotele, Porphyrioque, gentinibus & Graecis elegantissimis, earumque artium peritissimis magistris, ineptis & corruptissimis translationibus uti coguntur? quas quum nec intelligant ipsi professores, tamen miseram iuventutem edificare cogunt, ad nihil profuturas. Et tamen ex ipsis fontibus artes haec facillimè percipi poterant.

Quid de mathematicis loquar? quum peculiare eius artis voces nondum sint Latinitate donatae, neque commodè inopia linguae Latinae omnes possint, sit ut identidem harum literarum imperitus in his explicandis intelligendisque offendar: quum ubique occurrant trigoni, tetragoni, monades, triades, diapente, diatessaron, excentrici, syncentrici, epicyclij, eclipses, & eius ordinis tanta turba ut annus deliceret si omnia vel commemorare vel ostendere nitatur loca ubi interpretes nos in foedissimos secum errores traxerunt.

Idque non in logicis ac mathematicis solum, sed per totam philosophiam evenit, quae quum tota sit Graecorum, nos vix facies quasdam ex illorum fontibus hausimus, easque è tam multis transfusas. Interim tamen nostri philosophastri nullis dum vel Graecis vel melioribus literis adolescentes ad philosophiam

phiam veluti *περὺς* solū Alexandri Galli doctrinali, ceu communi omnium copiacornu, instructos, statim Icarī in morem ad philosophiæ ardua (hoc est ad volandum sine pennis) transmittunt. Cicero, alioqui Græcorum gloriæ amulus, philosophiam declarat citra Græcam eruditionem neque percipi, neque subsistere. Nam quum apud nos pauca admodum eaque à Græcis desumpta extent digna lectu, (sophistarum enim nugæ & delira commentaria non libet inter philosophiæ scripta referre) apud illos tam copiosa, pretiosa, nitidaque philosophicæ suppellectilis monumenta nobis sunt reposita, quæ si in sua lingua legantur, & cum Teutonicis his conferantur, (hoc est, quæ in Latinam linguam translata) iure dici poterit quod poeta de examinato Heclore, Hei mihi qualis erat, quantum mutatus ab illo Aristotele & Platone! Nam præter quod parum commodè multa versa, primumque significanter expressa, etiam pleraque prætermissa sunt, quæ non sunt satis assequuti interpretes, nonnulla de suo addiderunt, alibi obscuriora relinquuntur, quæ subinde lectorem diligētem vel cruciāt, vel fallunt: ut cernere licet in libris meteorologicis, & De celo, ac phisicis Aristotelis, vtilissimis quidem libris, sed à nostris non intellecti in scholis reiciuntur. De Platone quid dicam? is nisi sua lingua legatur, nemo iudicare poterit de illius diuina vel doctrina vel eloquentia: reclamante quadam inexplicabili & copia & suauitate, in qua vir ille in ea lingua supra humanū ingenium dominatur. Quare doctissimū iuuenis Thomas Lupsetus, quum alterna opera Platoneū legere Lutetia, is subinde versum Platonem, nothum aut Academicam vappam appellare consuevit quoties Latine cum Græco conferremus: adeo diuinæ illius virtutes extra Græcum sermonē perci nequeunt. Idem de Xenophonte, Therphasto, Plutarcho, atque cæteris gravissimis philosophis, & doctrinæ castitate & eloquentiæ dotibus admirandis, iudicare licet.

Iam verò ut per cæteras philosophiæ partes progrediamur, iatrice ac therapeutice, naturalis philosophiæ & honestæ & necessariæ disciplinæ, si purè proque dignitate tractetur, certissimū, quæ *αὐτῶν τὰ ἀγρία* compendium afferens, sed barbarorum linguæque Græcæ imperitorum scabiæ eam occupante, Deus bone quàm squalida & strigosa reddita, quàmque periculosis erroribus & imposturis elegantissima simul vtilissimæque professio deformata est! vbi pro Hippocrate & Galeno, huius artis *καρφοδοίς*, & qui citra Græcorum eruditionem percipi non poterant, nescio qui barbari Auerroes & Auicennæ in scholas recepti sunt: quum illi inter multorum instar esse poterant, & reuera Homericō encomio digni, *ἄριστοι ἀνδρῶν πολλῶν ἀντιπαύειν ἄλλων*. Tota enim medicina, sicut & reliquæ philosophiæ partes, à Græcis petita. Idque indicant eius artis pharmacorum, vnguentorum, cataplasmatum, potionum, ceromatum vocabula: item animantium, plantarum, gemmarum, morborum, remediorum, instrumentorum, ponderum, mensurarum innumeræ nomenclaturæ: quæ quum apud nos etiam recepta, circulatorum atque huius linguae imperitorum abusu detrita corruptaque, non intelligantur, non rarò fit ut indocti medici potiones pro cataplastis, & (ut dicit poeta) *φαρμακὰ πολλὰ κεκρυμένα* etiam *ἐνθάδε* ministrent. Id quod designauit quidam, suppositorium, hoc est, pessum, pro pillulis præbens deglutiendum. Et tamen hifce impostoribus non dubitamus vitæ nostræ arbitriū concedere: nempe ut per experimenta mortis agant: quum sit in nulla professione periculum maius: ut de his verè scripsit Plinius. Atqui videmus nunc, Musis bene fortunantibus, ac melioribus literis reuiuiscen-

tibus, quosdam Græcarum litterarum adminiculo fretos, strenuam operam nauare ut hæc disciplina suæ dignitati restituatur: huc iam incumbētibus Theodoro Gaza, Leoniceno, Manardo, Copo, Ruellio, & aliis plerisque ætatis nostræ *ἀρχαίους*, qui Augiæ illud barbarorum medicorum stabulum è Græcorum fontibus abluentes, eius disciplinæ candidatos ad ea collinare docent, sine quibus *ἀσκητὰ τοῦ νοσήσι*.

Ad iurisprudentiam (hoc est *νομικὴν*) venio, professionem & amplissimam & religiosissimam, nempe Reip. humanæque societatis ac pacis tuendæ magistrā. Quæ arte quū & hæc Academia maximè celebretur, & nos olim, nondum satis politiorum litterarum viatico instructi, ad huius studium perpulli, atque etiamnum studiorum nostrorum scopum defiximus: ne illotis manibus tam seriæ ac sacrosanctæ artis studium capesseremus, (quæ diuinarum humanarumque rerum, iusti & iniusti notitiam proficiter) Imperatoris consilio admoniti existimauimus satius *παλινδ' ἐμύναμεν ἢ δ' ἄρα μὲν χαλῶν*, ut dicitur in proverbio: & ad vtriusque linguæ studia, veluti ad suauissimas pellices reuerſi, tantisper dum illarum consuetudine instructis atque exatiatis liceret cum legitima pro dignitate *συνοικῆσαι* quum citra illas, nullas seueriores disciplinas exactè tractari posse exploratum sit. Iam verò sat scio esse plerosque sic persuasos, ut existiment ad iurisprudentiæ studia Græcam eruditionem non tantoperè requiri: quos tamen, si me patiēter audierint, bonam spem concipio, sententiam eos immutatu. Primum enim nemo diffiteri potest, iuris nostri originem & reipub. instituendæ formas Romanos à Græcis petitas instituisse. Deinde (ut antè quoque commemoratum, Romanis Græcam linguam familiarem & in deliciis habitam) maiorum gentium iureconfulti, qui iustitiæ magis quàm imposturarum ac litium studiosi, quum vtriusque linguæ periti & in omni disciplinarum genere exculi essent, non existimabant quenquam fore tam impudentem qui ad hanc religiosissimam artem accederet, nisi & ipse Græcæ eruditione instructus esset. Vnde subinde è Græcorum thesauris *καὶ μάλιστα* proferunt, quibus vel in respondendo vel interpretando iure vtuntur: non solū voces & sententias Græcorum philosophorum, poetarum, oratorum, tanquam gemmas & lumina orationis, ad res significantius exprimendas, adque propositum probandum insulcientes, sed & epistolæ & rescripta Imp. atque aliorum iureconfultorum responsa Græco sermone subinde inferunt. Neque id abs re: quandoquidem iurisprudentiam cum philosophia coniunctam, & Cicero & Vlpianus testantur, nempe politicæ ethicæque portionem esse. Philosophia autem cum suis pedissequis orbem disciplinarum complectitur, quam Quintilianus, vir in iureconfultorum seminario consularis versatus, causis agendis necessariam exigit. Ad hæc iureconfulti communiter fatentur, in causis dicendis philosophorum, poetarum, oratorumque auctoritatem allegandam & recipiendam. Id quod Paulus iureconf. comprobatur: quum Hippocratis auctoritate comprobet, septimo mense partum legitimum nasci. Et Iulianus sequitur Aristotelis sententiam in respondendo, qui tradit quinque simul liberos nasci posse. Emptionis venditionisque contrahendæ modus ex Homero allegatur. Vnde hic Accursius, quantumvis ab his literis alienus, tamen necessitate veritatēque ipsa compulsus, erumpere cogitur: Nota, (inquiens) poetarum & philosophorum auctoritates in causis allegandas. Idque fecisse iureconfultos passim videre licet, suas l. l. ex horum scriptis locupletantes: ut cum alijs innumeris locis, tum ff. de l. l. ex Demosthene & Chrysippo, &

Theophrasto, item ex Aristotele titulo de vsuris, & Platone, ff. de nundinis l. secunda. Sic tit. de pœnis, animaduersio delictorum suppliciorumque ratio ex Homeri carminibus petitur, quemadmodum eo titulo capitalium caesarum qualitas è Demosthenis sententia sancitur. sed quæ loca deprauata lectoribus iudicibusque sæpe imposuerunt. Notaruntque hæc eruditiores litium decidores, ob linguarum meliorumque literarum inscitiam capitaliter hallucinatos plebsque. Animaduenerunt igitur iureconsulti veteres, non modò lenociniis verborum, sed sententiarum etiam grauitate scaterere literas humaniores: quæ etiam testimoniorum & iudicati non rarò obtineant vim. Solon è septem Græciæ sapientibus vnus, Homeri versibus sententiam suam iudicibus approbasse dicitur: vt videlicet Salamin insula à Megarensibus occupata adiudicaretur Atheniensibus, abdicatis Megareis. Quare non temerè à Iustiniانو Homerus omnis virtutis eruditionisque parens celebratur. Et quamquam iureconsultis qui iurisprudentiæ syluam peruagati fuerint, non est obscurum, leges exactè rectèque intelligere citra Græcæ linguæ peritiā perinde esse ac si quis sine pedibus an bulatē tentet: tamen si quis hîc mihi ex iis quæ dicta sunt, ἀμαρτυρεῖ credere nolit, hunc ego iubebo mox aspicere ea quæ sunt ante pedes, hoc est ipsa iuris incunabula: & reperiet in ipsa statim iuris diuisione, ius scriptum & non scriptum vocari ad imitationem Græcorum νόμον ἢ διασμόν, vbi hætenus imperitum vulgus ridiculè legit, fonoï monoi. Verum vt hæc leuiores, & quæ §. item pretium, tit. de empt. Et §. 1. de iniur. item §. de suis ad l. Aquil. & alia pleraque institutionum loca transiliam, vnum proferam de donatione locum, vbi donationis causa mortis, ratio è Telemachi Homerici exemplo declaratur, locus hætenus à paucis dum rectè explicatus: ac primùm (quod equidē sciam) à nobis ex Odyss. libros interpretatus. Id quod celeberrimi nominis iureconf. Claudius Cantiuncula testari poterit: qui ex meo exemplari à me adnotata excepit, atque hinc alij quidam imitati. Quemadmodum & de pub. iud. obscurato loco è Xenophonte lucem addidimus. Vbi Accursius, cum Academicis iubet lectorem ἐπιχειρῆναι, Græcum (inquiens) hoc totum: omite. Sicut aliàs, Hoc Græcum est. (inquit) quod legi non potest. Quid (obsecro) id aliud est quàm cæcum cæco ducatum præbere, & vtrunque in foueam, hoc est in errorem, prouoluere? ò infelicia tempora. At verò ipsas Pandectas, hoc est apothecas, atque ad eò iuris ciuiliis campos ingressis, Deus bone quàm hîc se offerunt multa nostrum institutum comprobantia! Siquidem in ipso limine, hoc est titulo libri, offendere cogitur: ac nec ipsum proœmium intelligere poterit Græcæ linguæ ignarus. vbi pro αὐτῷ, hircos, loco αὐτῶν, coloritæ, hoc est, pro gneseis Græcis nescio quæ χιρδῆλα & carcinomata, Græcæ videlicet linguæ inopia, supposita atque innata sunt: quibus tamen nominibus Iustinianus iuris ciuiliis gradus distinguere voluit, quæ admodum & hodie Baccalaureorum & Licentiatorum ac Doctorum vocabula recepta sunt: vt totius proœmij intellectus ex his vocibus pendeat. Ad eundem lapidem impingitur l. 2. C. de vet. iur. enucl. vbi pro χιρδῆλα surrepsit nihil nisi, Hoc Græcum est. & mox pro παρρησία, natrix: perinde ac si quis scripturam interpretetur piscem. Quid (obsecro) excogitari potuit absurdius? quum tamen totius constitutionis sententia in his lateat vocabulis, quæ de legum interpretatione loquitur. Lib. 5. ff. ex Adriani principis rescripto Græco, parum fideliter verso, Accursius, hircum mulget, & Bartholus ac ceteri cribrum suppo-

nu nt: vtrique æquè inepti, priuatum Atheniensium magistratum, hoc est ἀρχοντα, ad quoslibet magistratus referentes, genuinam rescripti sententiam peruertunt: ita vt incertum relinquatur quid tibi voluerit princeps, quum dixerit, n agistratus cognoscere de his rebus pro quibus tutores fuerint, non enim rebus tutores dantur, sed personis. Ad eandem erroris regulam exigi poterunt tit. de appellat. vbi Vlpianus disputat an aduersus principis rescriptum appellari possit: vt si fortè præses aliquis ad Imp. scripserit, atque responsum sit, an hic appellandi locus. Iureconsultus rescriptum Græcum citat. eius tam verba quàm sententia corruptè reddita, tamen oraculi vice leguntur supposititia, explosis genuinis. Nam pro eo quod Græcè, ὅτι ἡ ὑπαρχὴ τοῖς βουλευμένοις ἀπαλλοτρίωται, horum loco legitur, Prouocare ab enunciatione licentia existit. Ita vt Accursius senserit, ab enunciatione, hoc est à peruerse principi narratis, appellari posse: quum sit accipiendum de eo ad quem prouocamus, & ab ipso rescripto, non autem à quo. ἀπαλλοτρίωσις enim hîc non enunciationem (vt apud Aristot. ἀπαλλοτρίωσις) significat, sed sententiam & responsum, vt Andreas Alciatus eruditè animaduertit. Succedunt non minoris momenti errata, inter quæ est Eudemonis cuiusdam supplex ad Antoninum Cæsarē libellus. Tota lex Græco sermone à Volusio Metriano iureconsulto refertur: ex peruersa autem interpretatione Græcæ legis, iuris aliquot professores magni nominis in eum venerunt errorem, vt huius legis testimonio freti, affirmarint imperium maris ad principem Rō. non pertinere: vt alio errore alium trahente, addiderunt, Venetos non esse sub imperio Rom. quum Græca ipsa, si ritè intelligantur, exerte contrarietur: probet, atque omnem ambiguitatem faciliè discutiant. ἡ γὰρ ἡ κούρου κύριος, ὁ δὲ νόμος, τῆς θαλάσσης. non quòd Imp. non sit dominus maris, sed quòd lege Rhodia iudicet, & non priuata lege. Eiusdem notæ in L. Lucius, ff. de seruit. i. m. b. pr. Bartholi lapsus. nam interpretis imperitia veluti bubulis naribus ductus, nescio quas ἀπαρτίσεις comminiscitur distinctiones de concessionibus personalibus, & quæ ad heredem transeant: quum quod Græcè legitur, χυλίζουαί σοι, nihil ad heredes faciat. Possem innumera rescripta, epistolas, legesque integras, perinde atque alias Græcas & voces & sententias, commonstrare: nisi ab eruditissimis nostræ ætatis iureconsultis Budæo & Alciato petere liceret, quæ passim per totum corpus iuris sparsa, inscitiaque huius linguæ deprauata, periculosos errores pepererint, at Græcè peritis perspicua sunt. Cuiusmodi sunt, L. 2. ff. de legib. L. pen. ff. quib. caus. pig. vel hypo L. Ticia, & L. Codicill. ff. de leg. 2. Adde L. cum quis ff. delegat. 3. Item Alex. rescriptum ff. de appell. L. 2. de nundinis L. septicia, ff. de pollic. Sequæ nuncium in L. thais, ff. de fideicommiss. lib. L. natorum, ff. de verb. sign. Postremò totum titulum de excusationibus Tut. Græcè scriptum si Modestinus ipse non fateretur, tamen orationis ductus clamaret, sordidus & incultus, à quodam vtriusque linguæ æquè imperito translatus: quod quiuis faciliè deprehenderet (nisi prorsus plumbeo sit ingenio) si cum nitido & culto iureconsultorum stilo conferatur. Ridiculum quàm Accursius hîc se torqueat, hesitans è Latine in Græcum sermonem, an contrà, conuersus sit, in omnes formas pueriliter se versans, neque elabi potest. vt taceam voces quæ identidem occurrunt leges peruaganti, non pœnitendi tamen momenti: in quibus simul & is, quisquis est, qui Græca interpretanda suscepit, & cum hoc glossatores fradè lapsi sunt, vel perperam ipsa Græca interpretando, vel submotis ger-

ORAT. DE LAVD LIT. GRÆC.

notha infuentes. vt in L. 4. ff. de LL. *ὅτι τὸ πλεον* : & in L. obſeruare, de off. proconf. *ὅτι δὲ μὴ α, καὶ τὰ πλεον, μὴ ὅτι* : & L. aſhletas ff. de hiſque no. info. *βραβευταί*. Sub tit. de edil. edi. morborum. Sub tit. de grad. nomina propinquitatis, de verb. ſignificat. omnis generis vocabula Græca occurrunt à iureconſultis citata, in quibus interpretandis ridiculus eſt Accuſius. Vnum proferam è quibus cætera, ſicut leonem ex vnguibus, licebit æſtimare. Parabolanos inquit medicos eſſe ab eo quòd multas parabolas habent & loquaces ſint : & Archimergontes, ſacerdotes quibus delicta ſua in metallum damnati conſiteantur. Atque hæc tanta fiducia ſui proſert (tanquam certus ſuarum interpretationum) vt quicquid, quantumvis ineptum, in mentem venerit, pro oraculo recipiendum poſtulet: reuera quod à Thucydide dictum, *τὴν μὲν ἀμείδιαν θρασείας* efficere, declarans: quum alibi arrogantius iactare non pudeat, nomen ſibi Accuſio fataliter inditum ab accurrendo iuris tenebris. Equidem affirmare potius auſim, ab accerſendis tenebris nominatum. Sed dicet aliquis, de vocibus iureconſultum, ſicut nec medicum, eſſe ſolicitum, ſi de rebus conſitet. Sed quomodo (obſecro) de rebus conſtare poterit, ſi voces quibus res ſignificantur, non percipias? cui tandem diuinare dabunt germanam legis ſententiam, ſi verba quibus ea conſitet non intelligantur? Annon voces ſunt rerum notæ, ſicut & ſcripta vocis ſunt ſymbola? Quorſum attinet iureconſultos tam anxie de vocabulorum ſignificatis diſputare? quorſum titulus de verborum ſignificationibus, & de legatis, aliſſque paſſim locis, vbi iureconſulti in legibus & edictis vocum rationes diligentiffimè explicant. Condonari facile poterat iureconſultis qui in infeliciora ſecula inciderunt, ſi non ita terſè aut etiam Latinè ſcripſerint, quum alioqui in reſpondendo plerique ingenioli fuiſſe deprehendantur: verum qui tanta impudentia bona ſtudia corrumpunt atque conſpurcant, quò ſuam ignorantiam tegant, ij per Nemeum digni ſunt, vt à ſtudioſis omnibus lapidibus obruantur, aut certè ſtercore conſpergantur. Eoque maior gratia habenda Budæo, Alciato, ac ſimilibus viris immortalis laude dignis, qui hoc Accuſianum nobis ſterquilinum exportant. Quinquam hic non deſunt qui obganniant, non eſſe hæc cultiores diſciplinæ de pane lucrando: hoc eſt, *ἰδίῳ πλεον τὰ ἡγεῖται*. Certè L. munerum, ff. de muneribus & hono. Arcadij reſponſum declarat, etiam iureconſulto neceſſariam eſſe harum cognitionem: vbi frumenti & olei coemptores, *σιτοῦναι & ἐλαιόπωροι* appellati, à leguleis exploſi, ab eruditis Græcæ linguæ reſtituuntur. Cæterum hic de priori iuriſprudentiæ ſeculo. Italia verò & Roma Gothorum irruptione vaſtata, imperij ſede Conſtantinopolim tranſlata, ipſa ſimul iuriſprudentiæ ſchola eodè tempoſe commigravit : & quam tota Italia atque adeò Latino orbe exilaret, in Græcia ſeruata eſt. Imperator autem qui legum exuias concenturiavit, quanquam analphabetus, tamen quia Græcus ipſe, & in Græcia aulam habebat, ac denique iureconſultis vteretur Græcè quàm Latinè peritioribus, quorum opera leges deſcripſit : & qua ad populi uſum eius regionis leges conderet, neceſſe fuit promulgare ſanctiones ea lingua qua populus vteretur. Roma enim barbarorum incurſibus occupata, Beryto terræmotu diruto, ſola Conſtantinopolis & imperij ſedes & iuriſprudentiæ ſchola fuit. Hic à Iuſtiniano, (vt dixi) Græco printipe, Græcæ edicte ſunt Nouellæ, hoc eſt *νεαπαὶ* conſtitutiones: quas poſt Pandectarum, Codicis & Inſtitutionum editionem, princeps ille veluti proprias ac abſolutum iuris promprium per ſuos conſiliarios componi iuſſerat, Græcæque ſermone vulga-

rat. Sed poſt in Latinum ſermonem tranſlata non minus barbarè quàm ineptè, aded vt ſententiam pluribus locis parum aſſequi queas, helleniſino ſuboleſcente. Quum autem alibi Græcum exemplar conſeruari dicatur, ſpes eſt fore vt propediem in communem ſtudioſorum uſum & magnam reipub. vtilitatem proditum ſit, iuriſprudentia igitur iam in ſolis Græcorum ſcholis verſante, factum eſt vt & Pandectarum poſtea transferrentur in Græcum, & Inſtitutiones, Pandectarum epitome, quò Romanorum ritus peregrinis gentibus declararentur, explicatius & copioſius in Græcam linguam tranſlatas Politianus teſtatur. Et nos eas è bibliotheca Beſſarionis, quæ eſt Venetiis, exhibitæ inſpeximus, & loca quædam decerpſimus: futurumque ſperamus vt aut noſtra aut aliorum opera Græcum exemplar Latinis ſcholis illuſtratum in lucem propediem proditum ſit.

Sed ne diutius vos remorer in iuriſconſultorum ſchola, & veluti in propria arena longius *παρελαίμεν* videar, ad theologiæ conſcendimus, eamque profeſſionem quæ ſacroſanctæ religionis nobis oracula tradit, atque adeò ſalutis noſtræ ſummam. Ea verò quum & ipſa Græco vocabulo à verbo Dei appelletur, neque è ſpinolis quæſtionibus, aut vanis ſophiſtarum argutiis, ſed ex nouo & veteri inſtrumento, eque Prophetarum & Apoſtolorum doctrinis, diuini ſpiritus dono, & inſpiratione hauſtis, reuerenter ſagittanda ſit: non video quo pacto eam aſſequaris aut certè pro dignitate tractare, deque ea rectè iudicare poſſis, ſi ſermonis Græci, quo hæc tradita, rudis ſis. Siquidem totum nouum teſtamentum (quod nobis lætæ æternæ redemptionis nuncium exhibet. Græcè ab Apoſtoliſ & Euangelis traditum: quibus reliquis totus mundus nihil habet venerabilius. Adhæc, vt in Græcia Chriſtiana fides plurimum propagata, & Chriſtiani primum appellati, ita theologos nobis præbuit ea regio & ſcripturæ ſingulari peritia & eloquentia vitæque ſanctimonia commendatos. Nam quos tulit, obſecro, ab Apoſtolorum temporibus vlla lingua vel ætas, quos cum Baſilio, Chryſoſtomo, Nazianzeno, Eufebio, Origene, Theophylacto, Athanaſio, Epiphania, atque innumeris aliis, iſſque grauiffimis, Græcis theologis conſeras?

Aliquanto poſt.

Porro quanquam declaratum ſit, nullas apud Latinos diſciplinæ citra Græcarum literarum eruditionem exactè tractari poſſe: idque ita clarè commonſtratum per omnia Latinorum ſtudioſorum genera, vt inſiciari nemo poſſit: tamen non deſunt paſſim in academiis literarum hoſtes, qui, non dico, muſſent apud ſe, ſed publicis etiam decretis ab his linguis deterreant. Quorſum (inquiunt) hæc ſtudioſorum nouatio? quid nobis cum iſtis linguis, iam plus octingentis annis hic non uſurpatis? & tamen hæc ætas nobis ingentia illa præbuit & theologiæ & aliarum profeſſionum columina? Thomam, Scotum, Bonauenturam: qui ob ſingularem in ſcripturis vel eminentiam, vel perſpicaciam, doctores ſancti, ſubtiles, ſeraphici, irrefragabiles appellati: item Bartholum, Baldum, Alexandros, Durandos, iuris monarchas. in medicinis Auerroem, Arnoldum de villa noua: in philoſophia, Occam, Buridanum, Tartaretum, atque innumeros alios in ſua profeſſione celeberrimos viros, qui Græcæ literas nunquam attigerint? Quod autem dicunt hanc linguam eſſe nouam: quid audio? nouæne hæc lingua? quia ipſi eam non didicerunt? quum Græcam conſiet ante Latinam fuiſſe, & qua omnes diſciplinæ traditæ, adque Latinos velut è fonte deriuatæ, ſuprà ſatis demonſtratum arbitror. Certè conſtat, hanc à noſtris olim

vsurpatam, & ante bis mille annos Celtas & Germanos hac lingua vsos, cum in reliquis ferè rebus, tum priuatis rationibus & tabulis, Cæsar ostendit Comment. belli Gallici. Nihil olim apud Romanos referebat, Græcè an Latinè loquereris, quum Romanorum literæ in fastigio essent: & Claudius Cæsar utraq; linguam, nostram appellare solebat: qui & ipse Romanus Græcas scripserit historias, quas citat Steph. *ἡ πόλις* Imò & Romæ natos, neque Italiam egres- sos, Græca monumenta reliquisse. Adde, Gallos & Germanos hac lingua non modò in scholis, sed publicis administrationibus vsos: vt de Carolo & Friderico Imp. Inque nostra lingua tam multa eius linguæ vestigia extare, suprà admonitum. Et hinc est quòd Quintilianus (qui viginti annis iuuentuti instituenda præfuit) Græca cum Latinis non solum coniungenda cèssit, sed à Græcis etiam auspicari, quem morem suæ ætatis duxisse, T. Liuius lib. 9. ad vrbe, narrat. Et Pontifices atque Imperatores huc respexerunt, quum decretis, priuilegiis ac stipendiis harum linguarum professores in publicis scholis instituerunt. Porro quòd ætas hæc aliquot seculorum præclara tulerit ingenia ex omni scientiarum genere, non didicisti: attamen longè fatuos absolutiores si in feliciora secula incidissent, & huius linguæ præsidio adiuti fuissent. Negare enim non possumus quin plerique fœlè huius inopia lapsi sint: & haud dubiè longè rectius & elegantius sua quique scripta tradidissent, si Græcorum literis exornati fuissent.

Paulo post.

Sunt & alterius classis harum literarum impugnatores Suffeni, qui etsi scioli & rhetoricatri videri velint, & Latinæ linguæ deos se existimantes: id inde est quia vident huius linguæ peritos præferri, literasque feliciora stare: vulpeculæ instar Ælopica, quæ, quum pira in arbore assequi non poterat, insipida cauillabatur, ad eundem modum & his literis destituti, & tamen eruditi videri volentes, vndeunque sigillandi captant occasionem: acutè se & valde falsè impetiisse studia rati, quoties vel Græculos esurientes per contumeliam appellant: vel illud *ἡ γὰρ οὐκ ἔστιν*, ex poeta, in Græcorum mores iactent. Mirum autem quàm sibi Ciceroniani videantur, quando illas ex oratione pro L. Flacco calumniæ tabellas proferunt. Cæterum donemus, quòd Cicero testatur, Græciam à veteri illa, quæ gloria, opibus & imperio floruerit, degenerasse: fuerintque seruiente Græcia, tales aliquot Græculi, vel leues, vel turpiter quibuslibet quæsitibus exposti, quales taxat poeta, & Lucianus notat in libello *ἡ δὲ οὐκ ἔστιν οὐδὲ συνόριον*: an ex illis decet vniuersam gentem æstimare, aut linguam execrari tam multis modis vilem? Peruersum per Neumesin certè iudicium. Quin pro his producit Agesilaos, Socrates, Phociones, Aristides, & innumeros alios, vitæ continentia morumque grauitate insignes: & totidem quot apud Romanos, qualescunque virtutes spectes: adèd vt Plutarchus in *ἡ δὲ οὐκ ἔστιν* non dubitauerit cum Romanis præstantissimis Græcos modò & virtute non inferiores opponere. Quòd si paulatim veterum morum seueritas vnà cum imperio declinauerit, vt eorum vicissitudo, vt nihil vsquam stabile: quid mirum? quum idem hodie liceat cum in aliis gentibus tum in Romanis desiderare, si cum veteribus com-
ponas.

Paulo post.

Quòd si Græcis voces sunt ad quamlibet rem significandam, etiam parum pudicam, appositæ, sunt in eadem lingua quæ sacrosancta myste. ia eadem dexteritate exprimant. Quare non vitium hoc, sed laus est linguæ, posse significanter & viuam rem exprimere, quo dono si quis abutatur, id non linguæ, sed abutentis vitium. Quòd si ea omnia abiicienda essent, quæ in abusum rapi possunt, ipsa elementa tollere è medio necesse foret. Neque Græci solum blandientibus verbis vtuntur, verum etiam Latini Corculum meum & suauium, animula vagula, blandula, dixerunt. Quòd si quis re per se non inhonesta malè ad obscenitatem abutatur, impuri hominis, non linguæ, morbus est. Romanis antiquam seueritatem obtinentibus, Græcorum elegantia, luxus videbatur: nunc mirum si Cicero, Græcis alioqui parum popularis, quò causam suam, hoc est Latinæ linguæ eminentiam, commendatorem redderet, Græcorum fidem morèsq; eleuari apud suum populum, quo nullum nomen præsentius duceret, palpando, atque linguam, cuius ipse princeps fuit, velut iumenta suos catulos fouere? Non immeritò repetundarum (vt testatur Hieronymus) atque adeo ingratitude à Græcis accusatus Cicero: quum ipse fateatur præclara illa ingenij ornamenta, philosophiam & oratoriam facultatem, à Græcis accepisse, atque Athenas inuentrices vocet omnium doctrinarum: in quibus summa dicendi vis & inuenta & perfecta sit: neque quenquam vel in philosophia vel alio quouis eruditionis genere citra hæc literas posse quicquam laude dignum præstare. Cuius rei fidem maiorem facit, quòd filium, quem vnice diligebat, Athenas miserit, vt suo exemplo Græca cum Latinis coniungeret: idque non in philosophia solum, sed in dicendi quoque exercitatione. Vnde facis liquet, Ciceronem in hac causâ perinde atque in aliis quibusdam, non ex animo, sed contra conscientie testimonium pleraque scripsisse. Neque dubium quin si Græce linguæ, vt Latinæ & à se illustratæ, patrociniū suscepisset, aliis vsus fuisset argumentis, & diuersa longe protulisset. Verumenimvero quum Latinam, etiam (si diis placet) Græca locupletiorē facere contendat, & ostendere, Græcos voce qua inepti significatio exprimitur, carere: hinc quàm fuerit æquus facilè intelligunt qui Græce norunt: quum eam significationem non semel exprimant, & vocabulis oppidò quàm appositis. Id quod eruditè simul & copiosè declarat vtriusque linguæ amittes Guilelmus Budæus. Quòd si donetur Græcos eo vocabulo carere, non tamen ex hoc protinus conuinceretur, Græcam linguam ieiunam esse, & Latinam Græca copiosiorē: si expendamus quàm multa sint quæ quum Latinè dici commodè non queant, Græcis vocibus ceterimus: vt liquidius antè demonstratum.

Paulo post.

Iacebant logicæ disciplinæ cum mathematicis: philosophia omnis obscurata, hac lingua semel sublatæ: medicina cum iurisprudencia, poetica simul & historica: breuiter omnes disciplinæ & monumenta ingeniorum sic barbarorum commentis conspurcata fuerant, vt, nisi hæc lingua reuixisset, ad solidam eruditionem perueniendi nulla spes affulgeret. &c.

Notes du mont Royal

WWW.NOTESDUMONTROYAL.COM

Une ou plusieurs pages ont été volontairement omises ici.

Aedibus rapiebant clinodia. Simul etiam mulieres
Captivas cum liberis ducebant ad naues violenter.
Contra moenia verò flammam vastatricem armantes
Opera Neptunus una confuderunt flamma.
Ibi etiam magnum sepulchrum dilectis cinibis fultum est,
Troia incensa. Ignes verò vastatricem noxam.
Xanthus falsus fluvius intuitus fleuit plorando.
Ipsi verò Græci Polyxenes sanguinem fundentes ad sepul-
Iram placantes erant mortui Aecidae. (chrym Achilles,
Troianas porro mulieres sortiebantur. Caterum etiam omnium
Aurum diuiserunt & argentiū, quibus profundas
Naues onerantes, per mare grauisonum.
E Troia soluebant, bellum finientes Achivi.

Ἡρώην δὲ δαίμων κτενέλιον αὐτὴν δὲ γυναῖκα
Ληϊδίαν αὐτὴν παῖδα ἔχον περὶ νῆας αἰάζει.
Τείχεσι δὲ πολίπορον δὴ φλόγα θωρηγαστες,
Ἔργα Ποσειδάωνος ἐν αὐτῇ χεῖρι αὐτῆς.
Αὐτὴ καὶ μαρτυρεῖ φίλοις ἀσπίσι ἐπὶ τῇ
Ἰλίου ἀνδραγαθῇ πύρρῃ δὲ ὀλέσσει πολλὴν ἄλυσιν
Ἐλδοῖς ἰδὼν, ἐκλαυσε γὰρ ὀδυμυρῇ πύρρῃ.
Οἱ δὲ Πολυξένους ἐπὶ τοῖς μύθοις αἶμα χέοντες,
Μυῖν ἰλασσομένης τὸ δένειον Αἰακίδου.
Τρωῖδας δὲ γυναῖκες ἐλάττανον, ἀλλὰ τὴν πάντων
Χρυσὸν ἐκδιόκοντο καὶ ἀργυρῶν οἷσι βαδίζοντας
Νῆας ἐπαρκοῦσας, ἐκείθεν περὶ πόντον
Ἐκ Τροίας ἀνέγιντο μῶνον τελευτῶντες Ἀχαιοί.

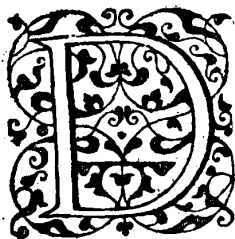

ΜΟΥΣΑΙΟΥ ΤΑ ΚΑΘ' ἩΡΩ

ΚΑΙ ΛΕΑΝΔΡΟΝ.

MVSÆI DE HERONE

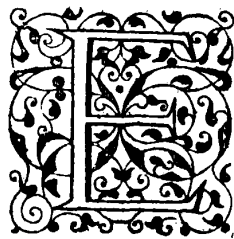
ET LEANDRO.

IC Dea occultorum tessem lu-
cernam amorum.
Et nocturnum natatorem per
mare vespertinum nuptiarum.
Et eorum tenebrosam, quem non
vidit immortalis aurora:
Et Sestum & Abydum, ubi nu-
ptia nocturna Herus,
Natare inque Leandrum simul
& lucernam audio.

Lucernam annunciantem nuntium Veneris,
Herus nocte nubentis nuptias ornantem nuntiam. (pior
Lucernam amoris simulachrum, quā debuit æthereus sup-
Nocturnum post officium ducere ad consortium astrorum.
Ac ipsam appellasse sponsas ornantem stellam amorum.
Quoniam sui ministra amatoriarum curarum.
Nuntium, servavit infomium nuptiarum.
Antequam molestus status flaret inimicus ventus.
Sed etia mibi canenti unum concinne finem.
Lucerna extinguit, & pereuntis Leandri.

SESTVS erat & Abydus è regione, prope mare
Vicina sunt vrbes: Cupido arcum tendens,
Ambabus urbibus unam commisit sagittam,
Iuvenem urens & virginem: nomen verò eorum.
Suavisque Leander erat, & virgo Hero:
Hac quidem Sestum habitabat, ille verò oppidum Abydi.
Ambabum urbium perpulchra stelle ambo:
Similes inter se. tu verò si quando illac transibis,
Quare mihi quandam iurrim, ubi quondam Sestius Hero
Stabat lucernam habens, & dux erat Leandro,
Quare & antiqua marsonum fretum Abydi,
Adhuc deflens mortem & amorem Leandri.
Verum unde Leander in Abydo domos habitans,
Herus ad amorem venit, amorem verò decessit & ipsam?
Hero gratiosa generosum sanguinem sortita,
Veneris erat sacerdos: cum nuptiarum verò imperia effe-
Turrim à parentibus apud vicinam habitabat mare,
Alterà Venus regina, castitate verò & pudore
Nunquam collectarum commercio usa est mulierum.
Neque tripudium gratiosum adiuit iuvenis stans,
Lingrem evitans invidiam mulierum.

ΗΡΩ δὲ ἀφ' αἰώνων ἐπὶ μαρ-
τυρεῖ λόγον ἐρώτων,
Καὶ γὰρ πᾶσι πᾶσι δαλ-
ασοπέροις ὑμνήσας,
Καὶ γὰρ ἀλλ' ἄλλοις ταῖς
καὶ ἰδὼν ἀφ' αἰώνων
Καὶ Σέστον καὶ Ἀβύδον, ὅπου
χαμὸς ὄνυχος Ἡρώ.

Ναυαγῶν τε λιανῶν, ὅπου καὶ λύχρον ἀκούω,
Λύχρον ἀπαγγέλλοντα θάλασσιν ἀφ' αἰώνων,
Ἡρώς νυκτὶ χαμὸς χαμὸς ἀγγέλλων
Λύχρον ἔρωτος ἀγαλλῶν τὸν ἀφ' αἰώνων αἰδέσθαι
Ἐνύχρον ματ' αἰθλοῦ ἀγνῆ * ἐς οὐρανὸν ἀσπῶν,
Καὶ καὶ ἐπὶ κλῆσται νυμφεῶν ἀσπῶν ἐρώτων,
Ὅτι πᾶσι ξυμειδῶν ἐρωμαίνων ὀδυράσας,
Ἀγγέλλων τ' ἐρωταῖς ἀκοιμητῶν ὑμνήσας,
Πῶν χαλεπὸν ποιεῖται ἀνδρῶν ἐλπίς αὐτῶν.
Ἀλλ' ἄρα καὶ μὲν ποτὶ μάλα συνάει τὴν ἀλυσιν
Λύχρον σφεντυμῶν καὶ ὀδυμυρῶν Λεάνδρου.

ΣΗΣΤΟΣ ἔμει καὶ Ἀβύδος ἐμῶν ἐγγυθὶ πότι
Γεγονέναι εἰσι πόλεις ἔρωτος δ' αἰὰ τῆς πᾶσι
Ἀμφοτέρης πόλιν εἰς αὐτὴν ξυμειδῶν
Ἡρώς φλέξας καὶ παρ' αὐτῶν οὐδὲν δ' αὐτῇ
Ἰμερῆς τὴν Λεάνδρου ἔμει καὶ παρ' αὐτῶν Ἡρώ.
Ἡ μὲν Σέστον ἐραστὴς, ὁ δὲ πολίτην Ἀβύδου,
Ἀμφοτέρων πόλιν ἀφ' αἰώνων ἀσπῶν ἀμῶν.
Ἰκαλοὶ ἀλλήλοισι, οὐδ' ἐπὶ κείνῃ ἀφ' αἰώνων,
Δίξεν μὲν πᾶσι πύρρῃ ὅπου τὴν Σησῆος Ἡρώ.
Ἰσάτο λύχρον ἔρωτος, καὶ ἡμῶν δὲ Λεάνδρου
Δίξεν δ' ἀφ' αἰώνων ἀνδρῶν περὶ μὲν Ἀβύδου
Εἰσὶ περὶ κλαυθῶν μῶν καὶ ἔρωτος Λεάνδρου.
Ἀλλὰ πᾶσι δὲ Λεάνδρου Ἀβύδου δὲ δάματα βασιλῶν
Ἡρώς ἐς πότιν ἡλῶν, πᾶσι δ' ἐνέειπεν καὶ αὐτῇ,
Ἡρώ μὲν χαλεπὰ διοσφῆς αἶμα λαχόντα,
Κύπριδος καὶ ἱέρεια, χαμὸν δ' ἀδιδάκτους ἰοῦσα
Πύρρον ἀπο σφεντυμῶν ἀφ' αἰώνων καὶ δαλῶν,
Ἀλλὰ Κύπρις αἰάσας ἀποσφεντυμῶν καὶ αἰδῶν
Οὐδ' ἐπὶ ἀφ' αἰώνων μετὰ μὲν καὶ γυναικῶν,
Οὐδ' ἐπὶ χαλκῶν μετὰ μὲν καὶ ἑλικῶν καὶ
Μῶνον ἀλλ' ὅπου καὶ ἡμῶν δὲ δαλῶν.

Καὶ γὰρ

Καὶ δὲ ἄλ' αὖτις ἑλπίσιν ἐπὶ γυναικάς.
 Ἀλλ' αὖτις ἑλπίσιν ἐπὶ γυναικάς.
 Πολλὰ καὶ τὸν ἔρωτα παρηγορεῖται θυγαῖς,
 Μῆτις αὖ οὐρανὸν φλογεῖται ἔκκευσε φάειν.
 Ἀλλ' οὐδ' οὐκ ἀλλοτρίαν πνεύματα οἶσιν.
 Διὶ δὲ Κυπρίδιν παιδὶν ἐλπίσιν ἐορτή,
 Τὴν αὖτ' ἔστιν Ἀφροδίτην Ἀδωνιδί. καὶ Κυπρίδιν.
 Πανσύνδιν δὲ ἑσπέρων ἐς ἑσπέρων ἡμέρην ἰκάσται.
 Οσοὶ γὰρ ταῦτα κοῦδ' ἐπὶ σφύρα νύκτων,
 Οἱ μὲν ἀπ' Αἰωνίων, οἱ δὲ ἐνθάδε σὺν Κυπρίδιν.
 Οὐδὲ γυνὴ τις ἐμμένει* καὶ πολλὰ καὶ Κυπρίδιν
 Οὐ Λιβαίου θυγαῖς ἐπὶ πλεονεξίας χορδαῖν,
 Οὐδὲ σπείροντι τις θύειται τῷ μὲν ἐορτῇ,
 Οὐ φρυγίας γαίης, οὐ γαίης* αὖτ' Ἀφροδίτης.
 Οὐδὲ τις μὲν φιλοπαύει* καὶ ἡδὲ καὶ οἱ
 Αἰὲν ὁμῶς ἴστανται ὅτι φάειν ἐπὶ ἐορτῇ,
 Οὐ τοσοῦτον ἀδελφῶν ἀγαθὸν ἀνέμοισι θυγαῖς,
 Οσοὶν ἀνέμοισιν ἐπὶ γυναικῶν τὰρδυναν.
 Ἡ δὲ δὲ αὖτ' ἡνὶ ἐπὶ ἡμέρῃ παρδὶν* Ἡρώ,
 Μαρμυρῶν* χαλκίους ἀπαρτίσιν ἀνέμοισιν,
 Οἷα τε λῶκα παρδὶν* ἰπὸν τέλει καὶ Σελήνῃ,
 Ἀχρὰ δὲ χορδαῖν φοιτῶντο κίχλα παρδὶν,
 Ὡς ῥόδον ἐκ χαλκῶν διδυμοχορδῶν τὰ χαλκίους
 Ἡρώς ἐκ μαλίστι ῥόδον λευκὰ φανύται.
 Χερσὶν δὲ μαλίστι ἐνθάδε ἐπὶ γυναικῶν δὲ
 Καὶ ῥόδα λῶκα χορδῶν* καὶ σφύρα λῶκα χορδῶν,
 Πολλὰ δὲ ἐκ μαλίστι χαλκίους ῥόδον οἱ δὲ παλαιὸν
 Τρεῖς Χάριτες ἡνὶ σφύρα παρδὶν* Ἡρώς
 Ὁφθαλμοῖς γυναικῶν ἐκαστὸν Χάριτες τὴν δὲ
 Ἀφροδίτης ἑστῆσαν ἐπὶ σφύρα παρδὶν* Ἡρώς.
 Ὡς ἡ μὲν σφύρα παρδὶν* ἀνέμοισιν γυναικῶν
 Κύπεδος ἀνέμοισιν, γυνὴ δὲ φανύται τὸν Κύπεδος
 Δύοτα δὲ μὲν ἀνέμοισιν φανύται οὐδὲ τις ἀνέμοισιν
 Ἡρώς ἐκ μαλίστι ῥόδον λευκὰ φανύται.
 Ἡ δὲ αὖτ' ἡνὶ ἐπὶ ἡμέρῃ παρδὶν* Ἡρώς,
 Ἐπὶ σφύρα παρδὶν* Ἡρώς, καὶ σφύρα παρδὶν* Ἡρώς.
 Καὶ τις ἐκ μὲν ἀνέμοισιν, καὶ σφύρα παρδὶν* Ἡρώς,
 Καὶ Σπάρτης ἐπὶ σφύρα παρδὶν* Ἡρώς, καὶ σφύρα παρδὶν* Ἡρώς.
 Ἡρώς μὲν καὶ ἐπὶ σφύρα παρδὶν* Ἡρώς, καὶ σφύρα παρδὶν* Ἡρώς.
 Τοιοῦτον δὲ ἐπὶ σφύρα παρδὶν* Ἡρώς, καὶ σφύρα παρδὶν* Ἡρώς.
 Καὶ τὰ χαλκίους ἑστῆσαν ἐπὶ σφύρα παρδὶν* Ἡρώς,
 Παρδὶν* Ἡρώς, καὶ σφύρα παρδὶν* Ἡρώς, καὶ σφύρα παρδὶν* Ἡρώς.
 Αὐτῇ δὲ τὴν δὲ σφύρα παρδὶν* Ἡρώς, καὶ σφύρα παρδὶν* Ἡρώς.
 Οὐκ αὖτ' ἐπὶ σφύρα παρδὶν* Ἡρώς, καὶ σφύρα παρδὶν* Ἡρώς.
 Ἡρώς μὲν καὶ ἐπὶ σφύρα παρδὶν* Ἡρώς, καὶ σφύρα παρδὶν* Ἡρώς.
 Εἰ δὲ μὲν καὶ ἐπὶ σφύρα παρδὶν* Ἡρώς, καὶ σφύρα παρδὶν* Ἡρώς.
 Τοιοῦτον δὲ ἐπὶ σφύρα παρδὶν* Ἡρώς, καὶ σφύρα παρδὶν* Ἡρώς.
 Τοῖα μὲν ἡνὶ ἐπὶ σφύρα παρδὶν* Ἡρώς, καὶ σφύρα παρδὶν* Ἡρώς.
 Ἐλκος ἑστῆσαν ἐπὶ σφύρα παρδὶν* Ἡρώς, καὶ σφύρα παρδὶν* Ἡρώς.
 Αἰγυπτοῦ δὲ λῶκα χορδῶν* Ἡρώς, καὶ σφύρα παρδὶν* Ἡρώς.
 Οὐκ ἔστιν ἑστῆσαν ἐπὶ σφύρα παρδὶν* Ἡρώς, καὶ σφύρα παρδὶν* Ἡρώς.
 Ἀλλὰ πνεύματα οἶσιν ἀνέμοισιν ἐπὶ σφύρα παρδὶν* Ἡρώς,
 Οὐκ ἔστιν ἑστῆσαν ἐπὶ σφύρα παρδὶν* Ἡρώς, καὶ σφύρα παρδὶν* Ἡρώς.
 Σὺν βλεφαρῶν δὲ ἀκτῶν ἐπὶ σφύρα παρδὶν* Ἡρώς, καὶ σφύρα παρδὶν* Ἡρώς.
 Καὶ χρῶν παρδὶν* Ἡρώς, καὶ σφύρα παρδὶν* Ἡρώς.
 Καλῶ δὲ ἐπὶ σφύρα παρδὶν* Ἡρώς, καὶ σφύρα παρδὶν* Ἡρώς.
 Ὁφθαλμοῖς μὲν καὶ ἐπὶ σφύρα παρδὶν* Ἡρώς, καὶ σφύρα παρδὶν* Ἡρώς.
 Ὁφθαλμοῖς δὲ ἐπὶ σφύρα παρδὶν* Ἡρώς, καὶ σφύρα παρδὶν* Ἡρώς.
 Ἐλκος ἑστῆσαν ἐπὶ σφύρα παρδὶν* Ἡρώς, καὶ σφύρα παρδὶν* Ἡρώς.
 Εἴτε δὲ μὲν καὶ ἐπὶ σφύρα παρδὶν* Ἡρώς, καὶ σφύρα παρδὶν* Ἡρώς.
 Ἐπὶ σφύρα παρδὶν* Ἡρώς, καὶ σφύρα παρδὶν* Ἡρώς.
 Θάμβη δὲ ἐπὶ σφύρα παρδὶν* Ἡρώς, καὶ σφύρα παρδὶν* Ἡρώς.
 Θαρσύνω δὲ ἐπὶ σφύρα παρδὶν* Ἡρώς, καὶ σφύρα παρδὶν* Ἡρώς.
 Ἡρώς μὲν καὶ ἐπὶ σφύρα παρδὶν* Ἡρώς, καὶ σφύρα παρδὶν* Ἡρώς.
 Ἀφροδίτης δὲ ἐπὶ σφύρα παρδὶν* Ἡρώς, καὶ σφύρα παρδὶν* Ἡρώς.
 Νέμεσις δὲ ἐπὶ σφύρα παρδὶν* Ἡρώς, καὶ σφύρα παρδὶν* Ἡρώς.
 Αὐτῇ δὲ ἐπὶ σφύρα παρδὶν* Ἡρώς, καὶ σφύρα παρδὶν* Ἡρώς.
 Χάριτες δὲ ἐπὶ σφύρα παρδὶν* Ἡρώς, καὶ σφύρα παρδὶν* Ἡρώς.
 Πολλὰ καὶ τὸν ἔρωτα παρηγορεῖται θυγαῖς.

(Nam ob pulchritudinem inuide sunt femina)
 Sed semper Cytheream placans Veneremur.
 Sape etiam Cupidinem conciliabat libamentis.
 40 Maere cum celesti flamine amorem pharetrae.
 Sed neque sic evitavit ignem sagittas,
 Iamque Venerum populare venit festum.
 Quod Sesti celebrant Adomidi & Veneri,
 Cateruatiq; festinabant ad sacrum diem ire
 45 Quotquot habitabat mari circumdaturum extrema insularum.
 His quidem ab Hemonia, hi vero maruima a Cypro.
 Neque mulier vlla remansit in oppidis Cytherorum.
 Non libani odorsiferi in summis saltantibus
 Neque accolarum quisquam deerat tunc festo,
 50 Non Phrygia incolae, non vicine ciuis Abydi,
 Neque ullus iuuenis amator virginum. certe enim illi
 Semper secuti, ubi fama est festi,
 Non tantum immortalium afferte festinant sacrificia,
 Quantum aggregatarum ob pulchritudines virginum.
 55 Verum dea per eadem incessit virgo Hero,
 Splendorem gratum emittens facie.
 Qualis alba genas oriens Luna.
 Summi vero nunc arum rubebant circuli genarum.
 Vt rosa ex thecis bicolor, certe diceret
 60 Herus ex membris rosarum pratum apparere:
 Colore enim membrorum rubebat: euntis vero (puella:
 Etiam rosa candidam induit tunicam sub talis splendebat
 Multa vero ex membris gratie fluebant, sed antiqui
 65 Treis Gratas mentiti sunt esse: alterner vero Herus
 Oculum videns centum Gratas pullulabat.
 Profecto sacerdotem dignam nacta est Venus.
 Sic eadem plurimum antecellens feminas,
 Veneris sacerdotissa noua apparebat Venus.
 Subijt autem iuuenum teneras mentes, neque ullus vir
 70 Erat, qui non affectares habere coniugem Heronem.
 Illa autem benefundatam quacunque per eadem vagabatur,
 Sequentem mentem habebat & oculos & praecordia virorum.
 Atque aliquis inter imenes admiratus est, & dixit verbum
 Ex Sparten accessi, Lacedaemonis vidi urbem.
 75 Vbi laborem & certamen audimus pulchritudinum.
 Talem autē nondū vidi puellam, prudentemq; temperantem.
 Forte Venus habet gratiarum unam iuuenum.
 Intuens desectus sum: satietatem autem non inueni aspiciente
 Illico moriar, cubilia ubi conscenderim Herus.
 80 Non ego in caelo cuperem deus esse,
 Nostram uxorem habens domus Hero.
 Si autem mihi non licet tuam sacerdotem tractare,
 Talem mihi Cytherea puellam uxorem prebeat:
 Talia iuuenum quisque locutus est: undique alium
 85 Vulnus celans insanit pulchritudine puella:
 Grauius passe Leander, tu autem ut videris inchoatam puella.
 Nolebas oculis consumere mentem stimulis,
 Sed ardentibus domitis inopinatis sagittis,
 Nolebas viuere perpulchra expertis Heronis:
 90 Simul in oculorum radiis crescebat fax amorum.
 Et cor feruebat inuicli ignis impetu.
 Pulchritudo enim celebris immaculata femina
 Acutior hominibus est veloce sagitta:
 Oculis vero via est: ab oculis ictibus
 95 Vulnus delabitur, & in praecordia viri manat.
 Cepit autem ipsum tunc stupor, impudentia, iremora pudori:
 Tremuit quidam corde, pudor vero ipsum tenebat caput.
 Obstupuit vero pulchritudinem optimam: amor vero ademis
 pudorem.
 100 Audaciter autem ob Amorem impudentiam affectans,
 Tacite pedibus incedebat, & contraxerat puellam.
 Oblique vero intuens dolosus torquebat oculos:
 Nutibus nutis in errorem inducens mentem puella,
 Ipsa vero ut sensu amorem dolosum Leandri,
 Gausa est ob gratias suas, tacite vero & ipsa
 105 Sape gratiam suam oculis faciem.

π. 107
Α. 108

Nubibus occultis intumens Leandro,
Et rursus extulit: ille vero intus animo gaudet.
Quod amorem sensit & non tenuit puella.
Dum agitur Leander querebat occultam horam,
Luccam contrahens descendit ad occasum dies:
E regione autem apparuit umbrosa hesperus stella.
Sed ipse audacter adibat prope puellam,
Vix vidit atrae insurgentes tenebrae,
Tacite quidem stringens roseos digitos puella,
Ex imo suspirabat vehementer: illa vero silentio
Tanquam irascens roscam retraxit manum.
Ut vero amata sensit instabiles nutus puella,
Audacter manu variam traxit vestem.
Ultima venerandus ducens ad penetralia templi.
Pegre autem pedibus sequebatur virgo Hero,
Tanquam nolens, talēque emisit vocem.
Fœmineis verbis minans Leandro:
Hospes, quid insanis? quid me infelix virginem trahis?
Alia ito via, meāque dimitte vestem:
Iram meorum eusta locupletum parentum,
Veneris non te decet dea sacerdotis un sollicitare:
Virginis ad lectum difficile est ire.
Talia minata est convenientia virginibus.
Fœminearum autem Leander ubi audiuit furorē minatum,
Sensit persuasum signa virginum.
Etenim cum iuuenibus minantur fœmina,
Venerearum consuetudinum per se nuncia sunt mina,
Virginis autem bene olens boni coloris collum osculatus,
Tale verbum ait, amoris illius stimulo:
Venus cara post Venerem, Minerva post Minervam.
(Non enim terrestribus aequalem voco te mulieribus,
Sed te filiabus Jovis Saturnij assimilo).
Beams qui te plantatus, & beata qua peperit mater,
Venter, qui te enixus est, felicissimus: sed preces
Nostros exaudi, amorisque miserece necessitatis:
Veneris ut sacerdos, exerce Veneris opera:
Huc ades, imitari nuptialibus legibus deæ:
Virginem non decet administrare Veneri:
Virginibus Venus non gaudet. si vero volueris
Infamia dea veneranda, & ceremonias fidas discere,
Sunt nuptia & lecti: tu autem si amas Venerem,
Mulcentium mentem ama suam legem amorem:
Tuumq; servum me accipe, & si volueris coniugem,
Quem tibi Cupido venatus est, suis sagittis affecutus:
Sicut audacem Herculem celer auaritia Mercurius
Servitum duxit Iardanen ad puellam, i. Omphalem.
Tibi vero me Venus misit, & non sapiens astutia Mercurius.
Virgo non te latet ex Arcadia Atlanta:
Qua olim Milanionis amantis fugi lectum,
Virginitatem curans: irata autem Venere,
Quem prius non amavit in corde posuit toto.
Persuadere & tu cara, ne Veneris iram excites.
Sic factus, persuasit recusantis mentem puella,
Animum amoriperis errare faciens verbis.
Virgo autem muta in terram fixis aspectum,
Pudore rubefactam abscondens genam,
Et terra riuus summitatem in vestigiis: cum pudore autem,
Sape circa humeros suam contraxit vestem.
Persuasione enim hac omnia prænuntia virginis autem.
Persuasa ad lectum promissio est silentium,
Iam & suauitatem suscepit stultum amorem:
Vrebat autem cor dulci igni virgo Hero,
Fulchridineque suavis stupecebat Leandro.
Dum igitur ad terram habebat inclinatōs oculos.
Tunc & Leander amore furente vulsu
Non defatigabatur videns tenerum collum vir-
ginis.
Serò vero Leandro suam emisit vocem.
Verecundia madidum ruborem stillans a facie:
Hospes, tuis verbis forsitan & caute moueri:

π. 107
Α. 108

Νύμφαι λαθεύουσιν* ἀσχηρῶς. Λεάνδρ',
καὶ πάλιν ἀντεκλινεῖ· οὐδ' ἐνδοξὸν αὐτῷ
ὅστις πόδον ξυμῶκα καὶ ἀποσπῶται κόρυνη.
Ὅφρα μὲν οὕτως ἔκείνη· ἐδίδετο λαθεῖν ἄλιν,
Ὅτ' ἔγγ' ἀνταίσια καὶ πῦρ ἐς δύστηνός.
Ἐκ φάτης δ' ἀέφαινε βαδίσαι· ἵππετες ἀστῆρ.
Αὐτὸς ὁ θαρσαλέως μετρίανδ' ἐγγυδί κόρυς,
ὅς ἴδε κλισίαν περὶ ἐπιθροσκουσαι ἐμὴ γλῶσση,
Ἡρέμα μὲν δαίμων ροδενδία δακτύλα κόρυς,
Βυσοῦν ἐκτάχ' ἔξ' ἀδριατικῆς ὅσ' ἀπὸ πῆ
Ὅλα τὴ γλαυκῶν ροδίων ἔξ' ἀπὸ πῆ
ὅς δ' ἐφάτης ἐκείνη χαλκήρενα νύματα κόρυς,
Θαρσαλέως παλάμη πολυδαίδαλον ἔλα χιτῶνα,
Ἐξοτα πῦρ ἐκείνη ἀπὸ πῆ καὶ δαίμων.
Ὀκλαστοίς ὅς πόδον ἐφάτω παρδῆ· Ἡρώ,
Ὅλα φ' ἐκ ἐλκευσε τοῖον δ' ἀσχηρῶς φανῶν,
Θηλυτέρως ἐπέσπον ἀπειλήσαντα Λεάνδρ',
Ἐπὶ πῆ μὲν γαίης· ἵπ' αὖ δισσορε παρδῆν ὅσ' ἔκείνη,
Ἀλλ' ἡ δὲ γλαυκῶν ἐμὸν δ' ἀπὸ πῆ χιτῶνα.
Μῦθον ἐφ' ἡ δισσορε πολυκτεσάνων χιτῶν,
Κύπειδος ὅς σὺ εἶσθε δὲ ἱερὰ ἀφάσων.
Παρδηνικὸς δὲ λίκ' ἔσ' ἀμύχανον ὅσ' ἡ δαίμων.
Τοῖα μὲν ἐπέσπον εἰκότα παρδηνικῶν,
Θηλυτέρως δὲ Λεάνδρ' ὅσ' ἐκείνη οἶσπον ἀπείλεις,
Ἐγγὺ πειθομένη σμῆνα παρδηνικῶν.
καὶ ὅτ' ἡ δισσορε ἀπείλεις γαίης,
Κυπείδων ὅσ' αὐτῶν ὅσ' ἀπείλεις.
Παρδηνικὸς δ' οὐδ' ἔσ' ἐγγὺ ἀντὶ κίνας,
Τοῖον μὲν ἔσ' ἐπὶ πόδον βεβόλην ὅσ' οἶσπον,
Κύπει· φίλ' ἔσ' Κύπειν, Ἀδριατικῆν μετ' Ἀδριατικῆν.
Ὅς ὅτ' ἐπὶ γλαυκῶν ὅσ' ἀπὸ πῆ γαίης,
Ἀλλ' ὅτ' ἀσχηρῶς δαίμων Κεραυνῶν ὅσ' οἶσπον.
Ὀλβί· ὅς ὅτ' ἐγγὺν σὺ ὅτ' ἐπὶ πῆ τέλει μῦθον.
Γαίης ὅτ' ἐγγὺν σὺ μῦθον· τῶν δὲ ἀπὸ πῆ
Ἡμῶν ἐπὶ πόδον, πόδον δ' οἶσπον ἀπὸ πῆ.
Κυπείδων ὅτ' ἱερὰ μῦθον· Κύπειδος ὅτ' ἱερὰ.
Δούρ ὅτ' ἡμῶν πόδον γαίης δαίμων δαίμων.
Παρδηνικὸς ἐπὶ πόδον ἀσχηρῶς ἀπὸ πῆ.
Παρδηνικὸς ἐπὶ πόδον ἀπὸ πῆ δ' ἐγγὺν
Θεοῦ δαίμων ἐγγὺν καὶ ἱερὰ πῆ δαίμων,
Ἐπὶ γαίης καὶ λίκ' ἔσ' ὅτ' ἐπὶ γαίης Κυπείδων,
Θηλυτέρως ἀσχηρῶς μετρίανδ' ἀπὸ πῆ ὅτ' ἱερὰ,
Σὺ δ' ἱερὰ μὲν καὶ μῦθον, καὶ ἐγγὺν, ὅτ' ἀπὸ πῆ,
Τὸν σὺ ἔσ' ὅτ' ἱερὰν ὅτ' ἐγγὺν καὶ ἱερὰν
ὅτ' ἀπὸ πῆ Ἡρακλῆος δαίμων χυσοῦντος Ἡρώς
Θηλυτέρως ἐγγὺν καὶ ἱερὰν πόδον γαίης.
Σοὶ δὲ μὲν Κύπειν ἐπὶ πόδον, καὶ ὅτ' ὅτ' ἱερὰν Ἡρώς.
Παρδῆ· ὅτ' ὅτ' ἡ δαίμων ὅτ' Ἀρχαῖος Ἀπὸ πῆ
Ἡ πότ' Ἀπὸ πῆ ὅτ' ἐγγὺν μῦθον ὅτ' ἱερὰν,
Παρδηνικὸς ἀπὸ πῆ γλαυκῶν δ' ἀπὸ πῆ,
Τὸν πῆ· ὅτ' ἐγγὺν, ἐπὶ καρδῆν ὅτ' ἀπὸ πῆ.
Πείδων καὶ σὺ φίλ' ἔσ' Κύπειν μῦθον ἐγγὺν.
ὅτ' ἐπὶ πόδον, παρδηνικῶν ἀπὸ πῆ κόρυς,
Θηλυτέρως ἐγγὺν ἀπὸ πῆ ὅτ' ἱερὰν ὅτ' ἱερὰν.
Παρδηνικὸς δ' ἀπὸ πῆ· ὅτ' ἱερὰν πῆ ὅτ' ἀπὸ πῆ,
Αἰδοὶ ἐγγὺν ἀπὸ πῆ ἀπὸ πῆ ἀπὸ πῆ.
καὶ ὅτ' ὅτ' ἱερὰν ἀπὸ πῆ ὅτ' ἱερὰν ἀπὸ πῆ ὅτ' ἱερὰν
Πολλὰ μὲν ἀπὸ πῆ ὅτ' ἱερὰν ὅτ' ἱερὰν χιτῶνα.
Πείδων ὅτ' ὅτ' ἱερὰν πῆ ἀπὸ πῆ παρδηνικῶν δ' ἱερὰν,
Πείδων ὅτ' ὅτ' ἱερὰν πῆ ἀπὸ πῆ ὅτ' ἱερὰν ὅτ' ἱερὰν,
Ἡ δὲ καὶ γλαυκῶν ἐγγὺν καὶ ἱερὰν ὅτ' ἱερὰν,
Θηλυτέρως δὲ καρδῆν γλαυκῶν πῆ παρδῆ· Ἡρώς,
Καλλί· δ' ἱερὰν ἀπὸ πῆ ἀπὸ πῆ ἀπὸ πῆ.
Ὅφρα μὲν οὕτως πῆ ὅτ' ἱερὰν ὅτ' ἱερὰν ὅτ' ἱερὰν,
Τόφρα δὲ καὶ Λεάνδρ' ὅτ' ἱερὰν πῆ ἀπὸ πῆ
Ὅτ' ἱερὰν ἐγγὺν ἀπὸ πῆ ἀπὸ πῆ ἀπὸ πῆ
Ὅφ' ὅτ' Ἀπὸ πῆ γλαυκῶν ἀπὸ πῆ ἀπὸ πῆ,
Αἰδοὶ ἐγγὺν ἐγγὺν ἀπὸ πῆ ἀπὸ πῆ ἀπὸ πῆ,
Ἐπὶ πῆ ὅτ' ἐγγὺν τῶν καὶ ὅτ' ἐγγὺν ὅτ' ἱερὰν.

110

115

120

125

130

135

140

145

150

155

160

165

170

Τίς σι

Τίς σε πολυπλάτων ἐπίων ἐδίδαξε καλῶς;
 Οἱ μοι τίς σ' ἐκώμωσεν ἐμὸν ἐς πατρίδα γαίαν;
 Ταῦτα δὲ πάντα μάτην ἐρδ' ἔχο. πῶς γὰρ ἀλκή
 ἔστιν ὅτι καὶ ἀπὸς ἐμὴ φιλόπρην μήνην;
 Ἀμφότεροι δ' ἰδιωμένα χαροῖς ὁδοῖσι πηλοῦται
 (Οὐ γὰρ ἐμὸς τῆκεσσι ἐμὸν ἐς πατρίδα μύθεν
 ὧς ἔστιν πολυζήτοισ ἐμὸν ἐς πατρίδα μύθεν
 Οὐδ' ἴσως ποτὶ τῶν ἀποκλήθειν ἀφ' ἐδίδω.
 Γλῶσσαι γὰρ αἰθρῶν φιλοκέρτος ἐσθ' ὅτι σὺ
 ἔργον δ' ἔργ' ἐλπίς, ἐνὶ τελευτῇ ἀκούει.
 Εἰπὶ δ' (μὴ κρύψῃς) τὸν οὐμὸν καὶ σὺ πᾶσι.
 Οὐ γὰρ ἐμὸν σὺ λέλῃς ἐμὸν δ' ὄνομα κλυτὸν Ἡρώ.
 Πύρρος δ' αἰφύβητες, ἐμὸς δὲ μὸς οὐρανομήνης
 ὧς ἐν γαίῃ ποταμὸν ἀμφιπόλῳ πρὶν μου.
 Σπείσας σὺ πᾶσι καὶ βαδύκλινος ὄχλος
 Γένετα ποταμὸν ἔχον, εὐχάρας βέλῃσι τοῦτον.
 Οὐδὲ μοι ἔγγισται ἐμὸν ἑλπίδας, οὐδὲ χόρειαι
 Ἠϊδίων παρὰ σὺν αἰεὶ δ' αἰεὶ νύκτα καὶ πῶ
 ἔξ' ἑσπέρῃ καὶ ὅτι ἔστιν οὐρανὸν ἔχον.
 ὧς φαμένη, ῥοδὸν ἔχον, ῥοδὸν ἔχον, ῥοδὸν ἔχον.
 ἔμπαλιν αἰδομένη, ῥοδὸν ἔχον, ῥοδὸν ἔχον.
 195 Λεῖανδρ' ὅτι πᾶσι βολομένη, ὅτι πᾶσι βολομένη.
 Φράζετο πῶς καὶ ἔρωτος ἀβδύσσας ἀγῶνα.
 Ἀνδρὰ γὰρ αἰολομένη ἔρωτος βγῆσσι δαμάσας
 Καὶ πάλιν αἰεὶς ἔλκος ἀκύνει, ὅτι δ' αἰεὶς
 Αὐτὸς ὅτι πᾶσι βολομένη, ὅτι πᾶσι βολομένη.
 200 Αὐτὸς ὅτι πᾶσι βολομένη, ὅτι πᾶσι βολομένη.
 Οὐδὲ δ' αἰεὶς βολομένη, ὅτι πᾶσι βολομένη.
 Παρὰ δὲ, σὺν δ' ἔρωτος καὶ ἔρωτος ὅτι πᾶσι βολομένη.
 Εἰ πᾶσι βολομένη, ὅτι πᾶσι βολομένη.
 205 Οὐδὲ δὲ πᾶσι βολομένη, ὅτι πᾶσι βολομένη.
 Οὐδὲ δὲ πᾶσι βολομένη, ὅτι πᾶσι βολομένη.
 Αλλ' αἰεὶ καὶ νύκτα φορομένη, ὅτι πᾶσι βολομένη.
 Νυκτὶ μὲν ἑλπίδας ἀγῶνα, οὐχ ἔχον γὰρ
 Ἀντὶ σὺ πᾶσι βολομένη, ὅτι πᾶσι βολομένη.
 Μοῦσιν ἐμὸν ἔγωγε λύχρον, ὅτι πᾶσι βολομένη.
 210 ἔγωγε λύχρον, ὅτι πᾶσι βολομένη.
 ἔγωγε λύχρον, ὅτι πᾶσι βολομένη.
 ἔγωγε λύχρον, ὅτι πᾶσι βολομένη.
 215 ἔγωγε λύχρον, ὅτι πᾶσι βολομένη.
 ἔγωγε λύχρον, ὅτι πᾶσι βολομένη.
 220 ἔγωγε λύχρον, ὅτι πᾶσι βολομένη.
 ἔγωγε λύχρον, ὅτι πᾶσι βολομένη.
 225 ἔγωγε λύχρον, ὅτι πᾶσι βολομένη.
 ἔγωγε λύχρον, ὅτι πᾶσι βολομένη.
 230 ἔγωγε λύχρον, ὅτι πᾶσι βολομένη.
 ἔγωγε λύχρον, ὅτι πᾶσι βολομένη.
 235 ἔγωγε λύχρον, ὅτι πᾶσι βολομένη.
 ἔγωγε λύχρον, ὅτι πᾶσι βολομένη.
 240 ἔγωγε λύχρον, ὅτι πᾶσι βολομένη.

175 *Quis te variorum verborum docuit vias?*
Hei mei, quis te duxit meam ad patriam terram?
Hæc autem omnia frustra locutus es. quomodo enim vagus
Hospes cum sis & infidus, meo amori misceris?
 180 *Manifeste non possumus nuptiis legitimis coniungi*
(Non enim meis parentibus placet) si autem voles
Ut hospes profugus mea in patria manere,
Non potes tenebrosam abscondere Veneremur.
Lingua enim hominum amica coniuit: in silentio autem
Opus, quod perficit aliquis, in truius audit.
 185 *Dic verò (ne celes) tuum nomen, & tuam patriam.*
Non enim meum te lateat: mihi nomen inchoat Hero.
Turris autem celebris mea domo altissima:
Qua inhabitans cum ancilla quadam sola
Seftensem ante urbem supra profunda litora,
 190 *Vicinum mare habeo inuisis consiliis parentum.*
Næque me prope vicina sunt cœtanea: neque chorea
Iuvenum adsunt: semper autem nocte & die
Ex mari ventoso insonat auribus sonitus.
Sic fata, roseam sub veste celabat genam.
 195 *Rursus pudore affecta, sua autem increpabat dicta.*
Leander autem amoris percussus acuto stimulo,
Cogitabat quomodo amoris exerceret certamen.
Vivum enim variis consiliis amor sagittis domat:
 200 *Et rursus viri vulnus medicatur: quibus autem dominatur,*
Ipse omnidomator consiliis est mortalibus.
Ipse etiam amanti auxiliatus est Leandro:
Tandem autem ingens artificiosam dixit verbum:
Virgo tuum propter amorem, etiam asperam undam tran-
 205 *Sis igni feruat, & innaugibilis erit aqua:* (sibos)
Non timeo grauem undam tuam adiens cubile,
Non fremitum resonantem grauisoni maris:
 210 *Sed semper per noctem portans madidus marinus*
Navigabo Hellespontum valde fluentem: non longe enim
Contra tuam urbem habeo oppidum Abydi.
Tantum mihi unam lucernam ab excelsa tua turri
 215 *E regione ostende per tenebras, ut intuens*
Sin naus amoris habens tuum stellam lychnum,
Atque ipsam aspiciens ne videam occidentem bootem,
Nec asperum orionem, ac in nadidam tractionem curtus,
 220 *Patria obuia ad dulcem portum venirem.*
Sed chara caue perflantes venio
Ne ipsam extinguant, & statim animam perdant.
 225 *Lychnum mea vix luciferum ducem,*
Si verè autem vis meum nomen & tu scire,
Nomen mihi Leander bene compta conuinx Herus.
 230 *hic quidem clandestinis nuptiis conuincunt miseris*
Ei nocturnam amicitiam, & nuntium nuptiarum.
Lucerna testimonis pacti sunt feruare: (sire)
Illa quidem lucem extendere, hic autem undas longas trahit
 235 *Pernoctans nos autem executi vigilum nuptiarum,*
A se vnus separati sunt necessitate:
Hæc quidem suam ad turrim, hic autem obscuram per noctem
 240 *Ne quid erraret iaciens signa turris,* (Etem)
Navigabat profundis fundamētis ad latum oppidum Abydi.
Totamq; noctem coniugum clandestina desiderantes certā-
 230 *Sape optarunt venire cubiculum ornamētum noctem.* (mina)
San atrata cucurrit noctis caligo
 235 *Viris somnum affrens, & non amanti Leandro:*
Sed multifremis apud litora maris
 240 *Nuntium expectabat lucentium nuptiarum.*
Testimonium lucerna lugubris expectans,
Lechis, clandestini procul specularium nuntium.
 240 *Ut verò vidu nigra obscuram noctis caliginem,*
Hero lucernam ostendit: accensa verò lucerna
Animum Cupido excussu festinantis Leandri
 240 *Lucerna ardenē, coardebatur verò mari*
Insanarum undarum multifonum fremitum audient.
 240 *Tremebat quidem primum: postea autem audaciam attol-*
 240 *lent,*

Talibus alloquebatur consolans mentem verbis:
 Grauis amor & mare implacabile sed maris
 Est aqua: verum amoris me vrit intestinus ignis,
 Assume ignem cor, ne time effusam aquam:
 Ades mihi in amorem cur fluctus curas?
 Ignoras quod Venus nata est e mari,
 Et dominatur Ponto, & nostris doloribus?
 Sic fauns, membra amabilia exuit veslem,
 Ambabus manibus, suoque astrinxit capiti.
 Littorēque exiit, corpusque deiecit in mare,
 Splendens inque festinabat semper aduersus lucernam:
 Ipse remex, ipse classis, ipse sibi navis.
 Hero autem alta lucifera super turri
 Pernitiosis auris undecunque spiraret ventus,
 Veste saepe lucernam tegebat, donec Sesti
 Multum fatigatus Leander iuit ad portuosum litus,
 Et ipsum suam ad turrim subuexuit ex ianuis verò
 Sponsum anhelantem complexa silentio,
 Spumeas ex capillis guttas adhuc stillantem maris,
 Duxit sponsam ornantis ad penetralia virginalis cubitali
 Et corpus totum absterxit, corpusque unxit oleo.
 Bene olenti roseo: & mare ulentem extinxit odorem.
 Adhuc autem anhelantem alie stratis in lectis
 Sponsum circumfusa blanda emisit verba:
 Sponse, multum laborasti, qua non passus est sponsus alius.
 Sponse multum laborasti: satis tibi est falsa aqua,
 Feciorque piscosus frementis maris.
 Huc tuos sudores meis impone sinibus.
 Sic illa hac locuta est: ille verò statim soluit zonam,
 Et leges inserunt beneuola Veneris,
 Erant nuptiae, sed sine choreis: erat lectus, sed sine hymnis:
 Non coniugium sacrum quisquam laudauit poeta:
 Non tadarum illuminabat luxcubicularium lectum,
 Neque peragili quisquam insiluit chorea:
 Non hymenaeum cantauit pater, & veneranda mater,
 Sed lectum sternens perficientibus nuptias in horis
 Silentium thalamum fixit, sponsam verò ornauit caligo.
 Et nuptiae erant longè a canendis hymenais.
 Nox quidem erat illis nuptiarum ornatrix, nunquam aurora
 Sponsum vidit Leandrum valde notis in lectis.
 Nauigabat autem e regione positi rursus ad populū Abydi,
 Nocturnos insatiabilis adhuc spirans hymenaeos.
 At Hero longa induta veste suos latens parentes,
 Virgo diurna, nocturna mulier: utrique autem
 Sepe optarunt descendere ad occasum auroram.
 Sic hi quidem amoris abscondentes vim,
 Occulta delactabantur inter se Venere.
 Sed paruum vixerunt in tempus, neque diu
 Inuicem potius sunt multiuagus nuptius.
 Sed quando pruinosa veni hyemis hora,
 Horrendas commouens multarum vortiginum procellas,
 Profunditatisque infirmae & madida fundamenta maris,
 Hyemales spirantes verberabant venti:
 Nimbo percuienies totum mare: vapulante autem
 Iam nauem nigram fregit in duas partes terra.
 Hyemale & infidum effugiens mare nauta.
 Sed non hyemalis te timor coercebat maris
 Fortamine Leander: nuntius sed te turris
 Consuecath significans lucem nuptiarum
 Furentis te impulsu securum maris,
 Crudelis & perfidus: debebat autem infelix Hero
 Hyeme instante manere sine Leandro,
 Non amplius accendens brevis temporis stellam le-
 Etorum:
 Sed amor & fatum cogebat, allecta autem
 Parcarum offendebar, non amplius facem amorum.
 Nox erat, cum maxime spiranteis venios
 Hyemalibus flautibus iaculantes venti
 Coll' elis irruunt in litus maris.
 Tunc Leander consuecath spe sponsae,

Τοιοῖσι φερσέλεκτο παρηγορέων φρένα μῦθοις,
 Δεινός ἔρωας, καὶ πόντος ἀμείλιχος ἡμᾶς θαλάσσης 145
 Ἔστιν ὕδωρ, τὸ δ' ἔρωτος ἐμὲ φλέγει ἐνδύμων πυρ.
 Λάξο πυρ κραδίη, καὶ διειδὼ νύχτιν ὕδωρ.
 Δούρει μοι εἰς φιλοπῆτα τί δὴ πεδίων ἀγριζέης;
 Ἀγνώσκεις ἢ Κίπρις ἀπόσσος ἐστὶ θαλάσσης;
 Καὶ κρατεῖ πόντος καὶ ἡμετέρων ὀδυράων;
 Ὡς εἶπων, μέλαινα ἐρετὶ ἀπιδύσατο πεπλον
 Ἀμφοτέρης παλαμῆσιν, ἐφ' ἃ ἔσπριγγε καρδίην.
 Ἡρώ δ' ἔδωκε, δίκας δ' ἔρριψε θαλάσση.
 Λαμπούρου δ' ἑσπυδεν αἰετὶ πτερυγία λύχρον,
 Αὐτὸς ἐὼν ἐρίτης, αὐτὸς καὶ αὐτομάτος νύξ.
 Ἡρώ δ' ἠλιεταῖο φασσέρες ὑφάδι πύργου,
 Λαζαλέης αἰρήσιν ὄντι πιδύσσει αἰνῆτι,
 Φαρεῖ πολλὰ λύχρον ἐπέπλεον, εἰσέκε Σησεῦ
 Πολλὰ χροῖον Λεανδρὸς ἔδωκε ποτὶ γαυλοχρον ἀκτίω.
 Καὶ μὴ ἐὼν ποτὶ πύργῳ ἀνὴρ ἦν ἐκ τῆς θαλάσσης
 Νυμφίον ἀσθμαίνοντα φερέν, ἔσπετο σιωπῇ,
 Ἀφροκόμοις ραδάμυγας ἐπὶ πύργῳ θαλάσσης,
 Ἡγάχα νυμφοκομοιο μωροῖς ἐπὶ παρδυνέων ὄν,
 Καὶ χροῖα πάντα καδῆρε, δίκας δ' ἔχετο ἐλαίω
 Εὐδ' ὡς ῥοδίω, καὶ δαίμονον ἔβασεν ὀδύμην.
 Εἰσέπ δ' ἀσθμαίνοντα βαδυσσάτοισι ἐνὶ λείξει
 Νυμφίον ἀμφοτέρωσιν ἐκλήσας ἴαχε μῦθοις,
 Νυμφίε πολλὰ μῶμος, ἀ μὴ πάτε νυμφίον ἄλλῳ.
 Νυμφίε πολλὰ μῶμος, ἦ τις γὰρ τοὶ δαίμων ὕδωρ,
 Ὁ δὲ μὴ τ' ἰδρύσασα βαρυνδύπιο θαλάσσης.
 Δέδες τέως ἰδρύσας ἐμοῖς ἐνὶ πύργῳ καλποῖς.
 Ὡς ἡ μὴ ταῦτ' ἔπνευσε δ' αὐτῇ, λύσαστο μίτην,
 Καὶ δειπνῶν ἐπέκαστο ἀριστόν τε Κυδερῆος.
 Ἡ γὰρ μὴ, ὡς ἀχρότερος ἔμμεν, ὡς ἀπὸ ὕμνων
 Οὐ ζυγίλιν ἱερὴν περ ἐπυφῆμυσιν αἰείδεις,
 Οὐ δαίδων ἡσπῆτε σὺν αἰ θαλαμῶν πολὺν ἀνὴρ,
 Οὐδὲ πολυσκαθῶν τις ἐπισκίρτησε χορείη,
 Οὐχ ὑψάων ἀείσι παῖθ' ἔπεινα μὴ περ.
 Ἀλλὰ λέχος στερέσασα τελεσσημοῖσιν ἐν ὥραις
 Σιγῇ πασὺν ἐπέχε, ἐνυμφοκόμοισι δ' ἐμύχλη.
 Καὶ γάμος ὡς ἀπῆλθε δειπνῶν ὑψάων
 Νύξ μὴ ἔμμεν κείνοισι γαυροῖς, οὐδὲ ποτ' ἴδες
 Νυμφίον ἔδωκε Λεανδρὸν ἀεργόν τε ἐνὶ λείξει.
 Νύχτε δ' αὐτοπύρρειο πάλιν ποτὶ δῆμον Ἀεΐδου,
 Εὐνυχίαν ἀκόρπης ἐπὶ πνέων ὑψάων.
 Ἡρώ δ' ἐλκεστέπλητος εἰς ἀνδρῶν τοκῆας,
 Παρδύπλητος ἡματιν, νύχτιν γαυρῶν ἀμφοτέρωσιν ὅ
 Πολλὰ κίς ἡρώσαςτο κατὰ δέσιν ἐς δύναν ἡώ.
 Ὡς οἱ ὡς φιλέτης ἑσπεροκλήπτης ἀνὰ γλῶσσαν,
 Κρυπτάδην τέρποντο μετ' ἀμύλων κυδερῆων.
 Ἀλλ' ὀλίγον ἔσπετο ὅτι χροῖον, οὐδὲ δὴ δειπνῶν
 Ἀχρύππων δύναντο πολυπλάκτων ὑψάων.
 Ἀλλ' ὅτε παρῆλθε ἐπὶ πύργῳ χροῖματος ἥρα,
 Φειγλίδας δούρουσα πολυσροαλγῆρας αἰλλας,
 Βένδρα δ' ἀσπείκτα καὶ ὑγρὰ δειμῆλα θαλάσσης
 Χειμῆσει πνέοντες αἰετὶ σφάλλον αἰνῆτι,
 Λαίλαπ' ὡς ἰσχυρῶς ἔμμεν ἄλλ' αὐτοπύρρειος ὅ,
 Ἡδὴ ἡμᾶς μέλαινα ἀπὸ κλάσας διχῶς δὴ χροῖον
 Χειμῆσει καὶ ἀπὸ δυνάμει ὡς αὐτοπύρρειος.
 Ἀλλ' ὡς χειμῆσει σφάλλον κατὰ πύργῳ θαλάσσης
 Καρτεῖ θυμὸν Λεανδρὸς ἔσπετο ἐνὶ σφάλλον λύχρου
 Ἡδὴ δὲ σημαίνουσα φασσέρεσσιν ὑψάων,
 Μαινυδῆς ὡς αὐτοπύρρειος θαλάσσης
 Νυλκῆς καὶ ἀπὸ σφῆτος, οὐδὲ δὴ δειπνῶν Ἡρώ
 Χροῖματος ἰσχυρῶς ὡς αὐτοπύρρειος ὡς αὐτοπύρρειος
 Μηνὲν αὐτοπύρρειος μινυδῶν ἀσπείκτων.
 Ἀλλὰ πύργος καὶ μετὰ βίοντα θαλάσσης ὅ
 Μοιρῶν ἀσπείκτα καὶ ἀπὸ δυνάμει ὡς αὐτοπύρρειος.
 Νύξ ὡς αὐτοπύρρειος ὡς αὐτοπύρρειος αἰνῆτι,
 Χειμῆσει πνέοντες αἰετὶ σφάλλον αἰνῆτι
 Ἀδρόν ἐμπύρρειον ὡς αὐτοπύρρειος θαλάσσης
 Διὰ τοῦτ' Ἀεΐδου φέρει δειπνῶν ὡς αὐτοπύρρειος
 Διὰ τοῦτ' Ἀεΐδου φέρει δειπνῶν ὡς αὐτοπύρρειος

Δυσπελάδων περὶ ὄρητο θαλάσσιον ὅπ' ἰώτων.
 Ἡδὲ κύματι κύμα κυλινδύτο·* σὺ γὰρ το δ' ὕδωρ,
 Αἰθεὶς μίσχ' αὖτις πόντος· αἰετὶς δ' αἰετὶς κ' ἦν
 Μαρμαρυγῶν αἰετῶν· ζεφύρ' δ' αὖτις πόντος·
 Καὶ γότος ἐς βορέην μεγάλη· ἀφ' ἑκκα ἀπειλάς·
 Καὶ κτύπος ἰὼ θάλασσαν εἰσπλάσσει θαλάσσης.
 Αἰγυπίας δ' Ἰσθμίου· ἀμυγδαλῶν δ' αἰγυπίας,
 Πολλὰ δ' αὖτις πόντος θαλάσσιον ἀφ' ἑκκα,
 Πολλὰ δ' αὖτις πόντος θαλάσσιον ἀφ' ἑκκα,
 Αὐτὸς οὐ βορέην ἀμυγδαλῶν κ' αἰγυπίας·
 Ἀλλὰ οἱ οὐτὶς ἀμυγδαλῶν κ' αἰγυπίας·
 Πάντο δ' αὖτις πόντος θαλάσσιον ἀφ' ἑκκα,
 Τυφίτι δ' αὖτις πόντος θαλάσσιον ἀφ' ἑκκα,
 Καὶ γὰρ αὖτις πόντος θαλάσσιον ἀφ' ἑκκα,
 Πολλὰ δ' αὖτις πόντος θαλάσσιον ἀφ' ἑκκα,
 Καὶ πόντος αὖτις πόντος θαλάσσιον ἀφ' ἑκκα,
 Καὶ δὲ λυγρὸν αὖτις πόντος θαλάσσιον ἀφ' ἑκκα,
 Καὶ λυγρὸν αὖτις πόντος θαλάσσιον ἀφ' ἑκκα,
 Ἡ δ' ἐπ' ἑκκα πόντος θαλάσσιον ἀφ' ἑκκα,
 Ἰσθμίου δ' αὖτις πόντος θαλάσσιον ἀφ' ἑκκα,
 Ἡλυσ δ' αὖτις πόντος θαλάσσιον ἀφ' ἑκκα,
 Πάντο δ' αὖτις πόντος θαλάσσιον ἀφ' ἑκκα,
 Εἰπὺς ἐκκα πόντος θαλάσσιον ἀφ' ἑκκα,
 Λυγρὸν αὖτις πόντος θαλάσσιον ἀφ' ἑκκα,
 Θυφίτι δ' αὖτις πόντος θαλάσσιον ἀφ' ἑκκα,
 Δαυδαλῶν δ' αὖτις πόντος θαλάσσιον ἀφ' ἑκκα,
 Ροιζῶν δ' αὖτις πόντος θαλάσσιον ἀφ' ἑκκα,
 Καὶ δ' ἑκκα πόντος θαλάσσιον ἀφ' ἑκκα,
 Αἰγυπίας δ' αὖτις πόντος θαλάσσιον ἀφ' ἑκκα.

Valde sonanti ferebatur maris in dorso.
 Iam ab unda, unda voluebatur, accumulatis vero aqua, π. σιδε-
 315 Aetheri miscebatur mare: concitata est undaeque terra,
 Pugnantibus ventis, Zephyro autem contra spirabat eurus,
 Et notus in boream magnas immisit minas:
 Et fragor sui inemittibilis valde fremitu maris, π. σιδε-
 320 Grauius autem passus Leander implacabilibus guttibus,
 Saepe quidem precabatur equorem Venerem:
 Saepe autem et ipsam regem Neptunium maris.
 Aithra non boream immemorem rei, inquit, nymphae.
 Sed ei nullus auxiliatus est: amor autem non coereuit fata.
 Undique autem in accumulatis male obvio fluctus impetu
 325 Continuis ferebatur: pedum autem eius defecit vigor.
 Et vis fuit immobilis iniquis arum manuum.
 Multa autem spontanea effusio fluebat in guttur.
 Et potum inutilem impetiosi potant maris.
 Et iam lucernam infidam exstinxit amarus ventus,
 330 Et animam et amorem deflexit Leandri.
 Cum adhuc autem dirigeret ier vigilibus oculis,
 Stabat fluctuans miseris curis.
 Venit autem aurora et non vidit sponsum Hero:
 Circumquaque oculum dirigebat in lata dorsa maris,
 335 Sicubi videret errantem summum marium.
 Lucernam exstinctam, apud fundamentum turris
 Dilaniatum scopulis ut vidit mortuum marium.
 Variam scandens circa pectora tunicam,
 Cum strepitum preceps ab alta decumbata est turri.
 340 Atque Hero mortua est ob mortuum marium.
 Suique ponti sunt et in ultima pernitie.

